

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Bekyňské hnutí ve středověké Evropě

Tereza Ročková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Bekyňské hnutí ve středověké Evropě

Tereza Ročková

Vedoucí práce:

PhDr. ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D., Th.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. ThLic. Drahomíru Suchánkovi, Ph.D., Th.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu bakalářské práce věnoval.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Vývoj církve na počátku vrcholného středověku	5
2.1.	Otonsko-sálská říšská církev	5
2.2.	Gregoriánské reformy	7
2.3.	Reforma klášterů.....	8
2.3.1.	Éra Cluny.....	9
2.3.2.	Lotrinská reforma	11
2.4.	Návrat k apoštolskému životu	11
3.	Společnost a sociální poměry vrcholného středověku.....	13
3.1.	Města a měšťané	13
3.2.	Ženy ve středověké společnosti.....	17
3.2.1.	Duchovní život žen.....	18
4.	Bekyňské hnutí	22
4.1.	Oblast Beneluxu.....	22
4.2.	Původ bekyňského hnutí.....	25
4.3.	První etapa	27
4.4.	Druhá etapa	30
4.4.1.	Formy bekyňského obydlí.....	31
4.4.2.	Každodenní život uvnitř bekináže.....	34
4.4.3.	Bekyňská mystika.....	38
4.5.	Beghardí.....	42
5.	Pronásledování bekyň a jejich úpadek.....	44
5.1.	Viennský koncil	44
5.2.	Vývoj po viennském koncilu.....	45

6.	Závěr	49
7.	Seznam pramenů a literatury.....	53
8.	Resumé	56
9.	Přílohy	57

1. Úvod

Středověk nebyl obdobím, jež by ženám nabízelo nezávislý život či svobodu jednání, naopak jejich osudy byly od narození vkládány do rukou mužů, kteří rozhodovali o jejich budoucnosti, vládli jim, ale také poskytovali péči a ochranu. Bylo tedy zcela netradiční, aby se na konci 12. století utvořila skupina žen prosazujících svou nezávislost soustředíc se hlavně na oblast duchovního života. Období pozdního středověku se stalo časem mnoha nových náboženských trendů, jež se utvářely po dlouhou dobu a dohromady poskytly příznivou půdu pro vznik ojedinělého hnutí žen zvaných bekyně.

Tématem této bakalářské práce je komplexní shrnutí bekyňského hnutí od počátků jeho vzniku až po pád v 15. století. Práce by měla analyzovat a shrnout jejich způsob života, každodennost, náboženskou mystiku, seznámit s několika konkrétními bekyňskými osudy a podkrýt, proč byly obviněny církví z hereze, jaké to pro ně mělo důsledky a zda bylo toto nařčení oprávněné. K tomuto úkolu je práce rozdělena do čtyř hlavních kapitol.

První z nich je zaměřena na vývoj církve přibližně v rozmezí 10. – 12. století, jenž je pro bekyňskou problematiku zásadní, neboť díky jednotlivým změnám uvnitř církve, vývinu duchovního života a mnohým konfliktům světské a duchovní složky společnosti, je možné pochopit důvody vzniku bekyňského hnutí balancujícího na pomezí ortodoxie a hereze, způsob jejich myšlení a smysl jejich existence. Tato kapitola je pro přehlednost rozdělena na několik menších podkapitol, objasňujících například otonsko-sálskou říšskou církev, klášterní reformy či život v odříkání podle vzoru apoštolů (*vita apostolica*). Souhrn všech těchto událostí má dopomoci k vykreslení obrazu dané doby a k seznámení s okolnostmi předcházejícími bekyně.

Nejčastějším domovem bekyň se stávala středověká města. Právě těm je tedy věnována další kapitola, neboť rozmach měst přinesl zcela novou kulturu

a společnost, města se stala specifickým organismem mající svá vlastní práva a názory. Vzhledem k různorodosti společenských vrstev, jež byly zahrnuty uvnitř bekyňských dvorů, se tato kapitola zabývá městskou feudální společností, jež propojovala všechny vrstvy obyvatel. Inspirací a často také podporou se bekyním staly žebravé řády, typické pro městskou společnost, proto je i jim zde věnována krátká pasáž, tak jako univerzitám, které by bez městského prostředí, jež napomáhalo zesvětštění, vznikly jen stěží. Významnou podkapitolou této části je ženské postavení uvnitř středověké společnosti, neboť se od toho mužského diametrálně odlišovalo a rozhodně nemělo příliš společného s ženami dnešního světa. Speciálně je zaměřena na duchovní život žen, jež přibližuje důvody následného vzniku hnutí bekyň.

Čtvrtá kapitola se dostává k samotným bekyním, nejdříve však ještě uvede tehdejší situaci v zemích Beneluxu, které se staly rodištěm bekyňského hnutí, a tím patří do hlavní sféry zájmu této práce. Ačkoliv země dnešního Beneluxu netvořily žádnou významnou říši, ale pouze spadaly pod správu Francie či Svaté říše římské, odlišovaly se od okolí prudkým rozmachem měst a také rozdílným přístupem společnosti k ženám. V podkapitole věnující se Beneluxu jsou tak shrnuta všechna již dříve zmíněná témata týkající se středověké společnosti, žen, církve a měst se zaměřením na tuto oblast, pro přiblížení a upřesnění podmínek panujících při zrodu bekyň.

V práci je poté bekyňské hnutí rozděleno na dvě etapy, první se zabývá jejich vzestupem, který je přiblížen životními příběhy několika bekyň, jež stály u zrodu hnutí a jejichž životopisy jsou téměř jedinými prameny objasňujícími tuto počáteční fázi. Druhá etapa už nabízí mnohem bližší popis bekyňského života, ať už v menších konventech či rozsáhlých dvorech, detailní náhled na jejich každodenní život či charakteristiku jejich mysticismu, přičemž příkladem bude snad nejznámější bekyně – Markéta Porete a její dílo Zrcadlo prostých duší. Poslední podkapitolu tvoří krátký souhrn mužských následovníků, beghardů.

Neboť jejich život nebyl od bekyň příliš rozdílný, nepovažovala jsem za nutné věnovat jim větší rozsah.

Závěrečná kapitola přináší vysvětlení církevního odmítnutí bekyň, objasnění počátečních menších konfliktů i zásadního obvinění vydaného na Viennském koncilu v letech 1311–1312, které vyvolalo rychlý úpadek do té doby populárního hnutí. V následující podkapitole jsou objasněny všechny důvody, jež vedly církev k dalším aktivitám namířeným proti bekyním, postoj bekyň k tomuto problému a nástin jejich vývoje v příštím století.

Ačkoliv bylo bekyňské hnutí ve středověku unikátem, jenž dokonce přežil až do 20. století, nejedná se o dostatečně zpracované téma, které by oplývalo popularitou. Kvůli jejich neformálnímu charakteru se dochovalo vcelku málo primárních pramenů, a tak mnohé podrobnosti, hlavně v počáteční fázi hnutí, zůstávají utajeny. Vycházet tak lze z několika děl samotných bekyň (Hildegarda z Bingen, Hadewijch či Mechthilda z Magdeburku), nebo z životopisů, jež byly napsány krátce po jejich smrti, avšak autory byli muži z jiných řádů a není tedy jasné, nakolik jsou jejich svědectví pravdivá. Najít dostatek vhodné literatury se stalo vcelku složitým úkolem, neboť česká literatura nenabízí žádné souhrnné pojednání o životě bekyň a jednotlivé kapitoly bývají často stručné a nepřesné. Přímo k bekyňskému tématu je tedy využita převážně sekundární anglická literatura, stěžejními se stala dvě díla *Cities of ladies: Beguine communities in the medieval low countries, 1200-1565* od Waltera Simonse a *Vulgariter beghinae: eight centuries of Beguine history in the Low Countries* od Hanse Geybelse. Česká sekundární literatura naopak převažuje v obecných částech práce, jež se zabývají vývojem církve, společností či ženskou problematikou.

Právě prvně jmenovaný, Walter Simons, je současnou kapacitou na téma bekyňského hnutí a při svém bádání jsem se setkala s několika jeho dalšími studii kupříkladu *Holy Women of the Low Countries: A Survey*. Jeho díla jsou také často citována a odkazována. V kapitolách zaměřených přímo na bekyňské

hnutí využívám také několik odborných článků například *The Origins of Beguines* od Carol Neel nebo *Single, Safe, and Sorry? Explaining the Early Modern Beguine Movement in the Low Countries* od Tine de Moor. Úpadek bekyň je poměrně dobře zpracovaný i v česky přeložené publikaci od Malcolma Lamberta *Středověká hereze* a v komentáři k dílu Markéty Porete *Zrcadlo prostých duší*, jež se samotné stává skvělým náhledem do mysli a nitra jedné z bekyň.

2. Vývoj církve na počátku vrcholného středověku

Ačkoliv církev dosáhla v průběhu středověku obrovských rozměrů a značné moci, v 10. století si procházela temným obdobím. To bylo způsobeno normanskými nájezdy, které vyvolaly agresi feudální šlechty a z těchto válek trpěla nejen církev, ale i značná část společnosti. Za tuto dobu se podařilo upevnit svou pozici vládcům a následný rozmach církve znamenal střetávání moci papežské a císařské.¹ Souboj dvou nejvyšších hlav, světské a duchovní, se stal charakteristickým prvkem vrcholného středověku a ovlivnil chod mnoha událostí. Jako vítěz z nich povstala silná církev, jež si svou pozici vydobyla mnohými reformami a snahou o nezávislé postavení, na její podpoře nakonec závisel osud mnoha panovníků. Inocenc III. se k titulu římského krále vyjádřil ve svém dekretu *Venerabilem* následovně: „*Jestliže vládcové... zvolili za krále rouhavou, exkomunikovanou osobu, tyrana nebo pošetilého blázna, kacíře nebo pohana, měli bychom snad pomazat, posvětit nebo korunovat takového muže? Zajisté nikoli!*“²

2.1. Otonsko-sálská říšská církev

Pro vývoj církevních poměrů ve vrcholném středověku se stala zásadní už tzv. otonsko-sálská říšská církev, která představovala panovnickou kontrolu nad říšskou církví. Tento fenomén se projevil během druhé poloviny 10. století za vlády Oty I. (936–973) a jeho nástupců. Ota I. Veliký vložil správu své rozlehlé říše do rukou biskupů a významných opatů, kteří tak získali pod svou pravomoc mnohá hrabství s kláštery a bohatými kostely a s tím spojená korunní práva (např. lesní, trhové, celní a mincovní). Naopak panovník si zajistil stabilitu v říši, upevnil své postavení jako Boží vyvolený s nezpochybnitelným legitimačním základem a biskupové mu byli také zavázáni poskytnout vojenské oddíly v případě tažení či postarat se o něj a jeho dvůr, pokud byl na cestách

¹ DEANESLY, Margaret, *History of the Medieval Church*, Londýn 1989, s. 83–84.

² MUNDY, John Hine, *Evropa vrcholného středověku 1150–1300*, Praha 2008, s. 217.

po říši. Tento systém, ač plně ovládaný panovníkem, skýtal výhody pro obě strany.³ Ota I. se také zasloužil o zisk císařské koruny, neboť v době, kdy se papež ocitl v nouzi a potřeboval pomoc, mu ji Ota nabídl, avšak vyžádal si papežské pomazání a korunovaci, a stal se tak plnoprávným císařem. Ačkoliv si papež uvědomil vzrůst moci Oty I., o to větší po císařské korunovaci, a angažoval se v proticísařském spiknutí, bylo již pozdě a Ota se postaral o jeho sesazení, čímž dal najevo svou svrchovanost.⁴

Roku 1024 se trůnu ujímá franský rod „sálských císařů“, tím prvním byl Konrád II. (1024-1039), jenž zdárně pokračoval v již započaté politicko-náboženské kultuře a klášterních reformách. Vrchol císařské vlády nastal za jeho nástupce Jindřicha III. (1039–1056), který ve svých rukou spojil světskou i duchovní moc, neboť dokázal využít slabé pozice papežství a prosadil si na svatý stolec svého kandidáta.⁵ Tím došlo k narušení rovnováhy a postavení císaře začalo hrát prim, což vyvolalo nespokojenost církevních prelátů.⁶ „*Jestliže neměla být trvale nebezpečně ohrožena svoboda církve a její zásadní samostatnost, a nemělo-li dojít k podřízení nábožensko-duchovního života státní moci a tak státnímu poručnictví, bylo nutně potřeba nejen nově upravit dosavadní poměr mezi císařem a papežem, ale také nově promyslit celý postoj církve k světu.*“⁷

Již během regentství za Jindřicha IV. došlo roku 1059 k vydání dekretu *In nomine Domini*, jenž byl malým krůčkem ke svobodnějšímu postavení církve. V dokumentu je totiž stanoveno, že o volbě papeže od této chvíle rozhodují pouze římscí kardinálové-biskupové, což zamezilo vlivu římské šlechty, ale částečně také samotného císaře. Konflikt světské a církevní autority nabral na obrátkách, když vládu převzal samotný Jindřich IV. (1056–1106) a papežského stolce se ujal Řehoř VII. (1073–1085). Oba dva byli velmi ambiciózní a chtěli

³ DRŠKA, Václav, SUCHÁNEK, Drahomír, *Církevní dějiny*, Praha 2013, s. 209–214.

⁴ RAPP, Francis, *Svatá říše římská národa německého*, Praha 2007, s. 48–49.

⁵ DEANESLY, s. 84.

⁶ FRÖHLICH, Roland, *Dva tisíce let dějin církve*, Praha 1999, s. 78.

⁷ FRANZEN, August, *Malé církevní dějiny*, Praha 1995, s. 133.

obhájit svou svrchovanou moc, čímž se brzy dostali do sváru. V době svého pontifikátu se Řehoř řídil tezemi z dokumentu *Dictatus papae*, jenž shrnuje požadavky papežství, jedním z nich je také pravomoc sesadit hříšné panovníky.⁸ Řehoř také prosazoval mnohé reformní myšlenky, tudíž ostře vystupoval například proti simonii či manželství kněží. Mezi Řehořem a Jindřichem dochází po roce 1075 ke konfliktu, neboť Řehoř se snažil zamezit předávání biskupského úřadu světskými panovníky. Několikaletý boj nakonec vyvrcholil Řehořovým pádem, čímž se i na chvíli oddálí jeho reformní myšlenky, základy pro tzv. gregoriánskou reformu jsou však tímto již položeny.⁹

2.2. Gregoriánské reformy

Kompromisem, jenž řešil boj o investituru, se stal wormský konkordát uzavřený roku 1122, ve kterém se panovník vzdává zasahování do biskupských voleb. Mohl se jich však nadále zúčastnit, ať už osobně, nebo přes své vyslance, a tím dopomoci k volbě „vhodného“ kandidáta. Do císařských pravomocí tak spadala jen světská investitura – předání světských statků a práv. Tím církve získala větší autonomii a kanonická volba byla jen v její rukou. Ačkoliv nelze hovořit přímo o císařově porážce, jeho autorita utrpěla značné šrámy.¹⁰

Po tomto vítězství církve ihned soustředila své síly na prosazování gregoriánských reforem, které přinesly mnoho organizačních a disciplinárních změn, například celibát, kanonické volby duchovních nebo zákaz simonie, snažila se také posílit růst moci papežství a dostat pod svůj vliv národní episkopáty. Právě kvůli těmto cílům stoupla četnost synod a koncilů, kde byly jednotlivé problémy diskutovány a řešeny. Postupem času důležitost těchto koncilů rostla a vrcholem se staly koncily ekumenické v římském Lateránu.¹¹

⁸ DRŠKA, SUCHÁNEK, s. 214–218.

⁹ FRÖHLICH, s. 84–85.

¹⁰ FRANZEN, s. 138.

¹¹ DRŠKA, SUCHÁNEK, s. 221.

2.3. Reforma klášterů

Charakteristickým rysem počáteční fáze vrcholného středověku se stala obnova a rozvoj klášterního hnutí v rámci gregoriánských reforem, neboť kláštery, hlavně na území dnešní Francie, zažily v 9. a 10. století těžké časy, byly často přepadávány, pleněny a vykrádány. Jako bohaté instituce, plné drahocenných předmětů a položené v nechráněných oblastech, tvořily hlavní cíl loupeživých Normanů.¹² Vládnoucí dynastii Karlovců trvalo dlouho, než se proti nim dokázala účinně bránit. Královská moc však nebyla natolik silná, aby dokázala uhlídat i jednání domácí šlechty, která si brzy navykla svobodě a značně svého postavení využívala. Jejich moc byla o to větší, že jim bylo umožněno zasahovat do církevních pravomocí, jmenovat biskupy a opaty, nebo se jimi sami stát (tzv. laičtí opati). Takto dosazení biskupové povětšinou nebyli příliš vzdělaní a v duchovních kruzích se pohybovali krátce, mnozí z nich dokonce setrvali v manželství.¹³ Kláštery tak postupně upadaly, disciplína se vytrácela a bohatství šlechty vzrostlo. Utlačovaná nižší společnost začala volat po změně, jediné, v co stále věřili, byl Bůh. Stále více se jich začalo obracet k původním myšlenkám křesťanství, životu v chudobě a odříkání. Hlavním smyslem se tak stalo očištění kléru a znovuzavedení klášterní kázně.¹⁴

Ani mocní a bohatí se nakonec k reformnímu hnutí nestavěli zády. Mnoho z nich zakládalo a podporovalo nově vzniklé kláštery, aby dokázali svou zbožnost a hlubokou víru, hlavně pokud se blížila jejich smrt. Strach z posmrtného života donutil šlechtice přijít na způsob, jak si zajistit lepší budoucnost na onom světě, řešení se naskytlo právě v podobě mnichů, kteří se díky jejich daru mohli věnovat duchovnímu životu a orodovat místo nich samotných.¹⁵

¹² KRÜGER, Kristina, *Řády a kláštery*, Praha 2008, s. 72.

¹³ DEANESLY, s. 86–87.

¹⁴ DUBY, Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, Praha 2003, s. 159.

¹⁵ Tamtéž.

2.3.1. Éra Cluny

Nejvýznamnější pro reformní hnutí se stalo opatství v Cluny, o jehož založení se zasloužil opat Bernon (909–927) s pomocí akvitánského vévody Viléma. Do zakládací listiny kláštera vložili netradiční ustanovení, které určilo za vlastníky sv. Petra a Pavla, a tím zamezili jakýmkoliv nárokům světské či duchovní vrchnosti, dokonce i pravomocím samotného Viléma. „*Ani sám pontifik, natožpak kdo jiný, nesměl sáhnout po nemovitém a movitém majetku – zahrnujícím též poddané obojího pohlaví – clunyjských služebníků Božích, oklešťovat ho, vyměňovat či rozdělovat.*“¹⁶ Clunyjské opatství také nenechalo nic náhodě a pro svou nezávislost, práva a řeholní pravidla si zajistilo papežské potvrzení již v zakládací listině. Roku 927 byl díky opatu Odovi (927–942) potvrzen statut kláštera od západofranského krále a papeže a o pár let později se mu také podařilo získat dodatek do zakládací listiny zaručující Cluny papežskou ochranu.¹⁷

Právě opat Odo se zasloužil o mnohé reformní myšlenky panující na clunyjském opatství. Jeho ideou byl návrat k apoštolskému životu, obroda křesťanství a příkladný způsob života ve stylu benediktinské řehole. Postupem času síla jeho přesvědčení natolik narůstala a šířila se, že další kláštery přijímaly jeho zásady a byly ke Cluny připojovány.¹⁸ Trvalým připojením jednotlivých konventů vznikl nový druh klášterního sdružení – tzv. clunyjská kongregace. Spojení s mocným clunyjským klášteřem bylo výhodné už jen pro netradiční práva, která ostatním dokázal zařídit, jako například nezávislost na místním biskupovi. Ta byla nejdříve potvrzena roku 998 pouze pro Cluny, ale již roku 1024 toto právo výběru biskupa pro svátostné úkony náleželo všem klášterům clunyjské kongregace. Za úřadování opata Huga (1049–1109), tedy za vrcholného období Cluny, k opatství náleželo více než devět set převorství a stalo

¹⁶ KAMENÍK, Milan, *Burgundsko, kraj mnichů: Cîteaux a Bernard z Clairvaux*, Praha 2002, s. 55.

¹⁷ KRÜGER, s. 75.

¹⁸ Tamtéž, s. 75–76.

se tak hlavní mnišskou institucí.¹⁹ Postupem času se vliv Cluny šířil nejen v Burgundsku, ale také ve Francii, Itálii, Španělsku a výjimečně i v Německu. Během 12. století clunyjský svaz zahrnoval přibližně tři tisíce klášterních institucí.²⁰

Clunyjské kláštery měly jasnou představu o mnišském životě, který měl být co nečistší a plně se držet benediktinské řehole. Jejich smyslem bylo vést lid k dokonalosti a napravit zemi, stali se centrem zbožného života, něco jako prostředníci mezi světským a nebeským bytím. Jejich denní náplní byly hlavně modlitby a liturgie, ačkoliv se věnovali také různým fyzickým pracím, častěji těm vznešenějším jako byla například práce ve skriptoriích.²¹ Příznačná pro Cluny byla jejich svoboda ve volbě svého opata, která nebyla nijak světsky kontrolována. Clunyjské kláštery měly tak na vývoj církve velmi pozitivní vliv, neboť mnoho z clunyjských mnichů se později stalo vládci diecéze jako biskupové, což je spojeno také se snadnějším šířením reformních myšlenek.²² Řeholníci byli mnohdy vysoce vzdělaní a měli většinou i dobrý přehled o aktuálním dění, protože se zajímali o vědy, sledovali politický vývoj a byli v blízkém kontaktu s mnoha králi, či císaři.²³ Díky těmto výhodným stykům a diplomatickým schopnostem opatů, dostávaly kláštery darem značný majetek, jejich hospodářská síla rychle vzrůstala a nezdá se, že právě ony staly základem pro rozvoj nových měst.

Jejich vliv byl umocněn také díky podpoře místních feudálů těžících z tohoto vztahu určitou samostatnost. Vysoce postavená šlechta se ujímala klášterů, stávala se jejich patrony a za pomoci darů je nechala vzkvétat. Kláštery na oplátku svým patronům zaručovaly duchovní služby a podporu, což také napomohlo k vytvoření poslušnosti u poddaných, dále měly možnost dosáhnout na panovnické atributy a ctnosti doteď hodné jen krále. Clunyjské kláštery si však uměli

¹⁹ DRŠKA, SUCHÁNEK, s. 246.

²⁰ FRANZEN, s. 134.

²¹ DRŠKA, SUCHÁNEK, s. 246–247.

²² DEANESLY, s. 91–92.

²³ FRANZEN, s. 134.

udržet potřebnou neutralitu, a tak dokázali obratně využívat náklonnosti šlechty jako svých patronů a v případě přílišného utlačování naopak zase pomoci krále.²⁴

2.3.2. Lotrinská reforma

Také na území dnešního Německa se rozmohlo reformní hnutí, tentokrát se střediskem stal lotrinský klášter v Gorze reformovaný Janem z Vendiére roku 933. Důraz byl kladen na řeholi sv. Benedikta, disciplína se rychle zvýšila a klášter se začal rozvíjet. Brzy inspiroval mnohé církevní instituce v okolí a došlo ke spojení více než 150 klášterů.²⁵

Charakteristickým prvkem lotrinského kláštera byla mnohem větší náklonnost k vladaři, některé kláštery dokonce odmítaly clunyjské antifeudální postavení a většina daleko více podporovala císaře a otonskou říšskou církev, než papeže. Panovník si v říši, na rozdíl od Francie, dokázal udržet kontrolu, mnoho klášterů spadalo přímo pod jeho ochranu a tvořilo komplex královských klášterů, kde šlechta nehrála významnou roli. Kláštery lotrinské reformy se nestaly správně autonomní a reformovaly pouze způsob mnišského života.²⁶ „*Aktivní podpora diecézního biskupa, zapojení do celkové církevní struktury, ochrana ze strany krále a blízký vztah k panovníckému domu vůbec, účinně zajišťovaly průběh velké lotrinské klášterní reformy.*“²⁷

2.4. Návrat k apoštolskému životu

Obroda náboženského života, vzrůstající moc jednotlivých řádů a rozmach mnišství díky Cluny dokazuje sílu křesťanství na Západě. Křesťané se však nespokojili jen s omezenými možnostmi duchovního života, jež jim byly v danou chvíli nabízeny, a brzy hledali různé individuální cesty. Pro některé se stal

²⁴ DUBY, Georges, *Tři řády*, Praha 2008, s. 155.

²⁵ FRANZEN, s. 134–135.

²⁶ DRŠKA, SUCHÁNEK, s. 247.

²⁷ KRÜGER, s. 74.

ideálem život poustevníka, jiní putovali krajem a kázali, další zakládali nové řády a hnutí. Společným rysem se však stal apoštolský život (*vita apostolica*) navracející se k původním myšlenkám křesťanství.²⁸ „*Tento vzor (apoštolského života) vyznával ideály dobrovolné chudoby, materiální askezi, jednoduhost a hlubší introspektivní zbožnost, to všechno nejlépe někde v ústraní; přesto také zdůraznil potřebu charity pro slabé a nemocné a podporoval větší pozornost pro pastorační péči ve světě.*“²⁹

Reformy v 11. století, které navrátily myšlenky evangelické prostoty, podpořily vznik kanovníckého způsobu života. Zpočátku kanovníci neměli příliš přísná pravidla, dokonce si mohli ponechat svůj osobní majetek, a tak se k nim přidávali hlavně šlechtici, kteří si chtěli zachovat své postavení a pohodlí. Postupem času ale došlo k několika reformám a kanovníci přiblížili svůj život mnichům, protože se jejich základem stala řehole sv. Augustina, která dbala na disciplínu a askezi, členové se museli vzdát osobního majetku a žít čistý život v komunitě. Na rozdíl od mnichů byli neustále aktivní i mimo zdi svého kláštera, vykonávali pastorační práci, učili a kázali. Nová kanovnícká pravidla rozmáhající se na počátku 12. století nakonec směřují ke vzniku dalších nových řádů, jako byli cisterciáci či premonstráti.³⁰

²⁸ FRANZEN, s. 143–142.

²⁹ SIMONS, Walter, *Holy Women of the Low Countries: A Survey*, in: MINNIS, Alastair, VOADEN, Rosalynn (ed.), *Medieval holy women in the Christian tradition c. 1100 – c. 1500*, Turnhout 2010, s. 61.

³⁰ KRÜGER, s. 159.

3. Společnost a sociální poměry vrcholného středověku

Středověká společnost měla svá jasná specifika, která se začala odlišovat se vznikem a růstem měst během 11. a 12. století. Města totiž poskytla nový způsob života s rozsáhlejší svobodou pro muže i ženy, což podpořilo rozvoj univerzit a následnou sekularizaci. Stala se tak domovem pro mnoho nových hnutí a řádů, které zde získávaly daleko snáz své stoupence a vliv.

Pro středověkou společnost představovala základní faktor půda, která byla zdrojem obživy a bohatství. Být jejím vlastníkem znamenalo svobodu, určitý společenský status a moc, podstatou společnosti se tak staly feudální vztahy – leník vs. poddaný. Z tohoto primárního vztahu se odvíjel chod a vývoj celé společnosti. Feudalismus byl založen na nerovnosti lidí, kastovníctví a na držbě půdy. Jednalo se o závazek mezi dvěma stranami, ve kterém se ta slabší vzdávala svobody a musela vykonávat dané služby pro stranu silnější, aby za to získala tolik potřebnou ochranu.³¹ „*Vazal byl povinen následovat svého seniora (lenního pána) do boje proti nepřítelům a vypomoci mu peněžitě, když lenní pán vdával dceru anebo pasoval na rytíře nejstaršího syna. Právě tak musel podporovat lenní pán vazala radou a pomocí, musel ho chránit v míru i válce, urovnávat jeho spory a bdít po jeho smrti nad jeho rodinou.*“³²

3.1. Města a měšťané

Vznik a rozvoj měst závisel na mnoha faktorech, které se navzájem ovlivňovaly. Jedním z nich je zajisté vysoký populační růst a s ním spojené zefektivnění zemědělské výroby, jež také zajistilo lepší možnosti pro zásobování měst. Naopak zase růst měst podporoval rozmach zemědělství, protože bylo potřeba zajistit potravu pro stále větší počet lidí. Součástí procesu osamostatnění měst se stala církev a šlechta, jež měly zpočátku ve městech výsadní postavení, postupem

³¹ BÍLÝ, Jiří, *Troji lid*, Praha 2000, s. 158–159.

³² Tamtéž, s. 159.

času si totiž na panovníkovi vymohly čím dál větší svobody a vládci s touto decentralizací ve své zemi jen těžko bojovali.³³

Rozkvět měst byl ovlivněn také obchodem. Není náhodou, že nejmocnější města vznikla právě na nejfrekventovanějších obchodních tepnách, kde se bohatí obchodníci a řemeslníci sdružovali a zakládali spolky čelící feudální vrchnosti. Mezi první oblasti s rozvinutými a samostatnými městy tak patřila především Itálie (přibližně od 11. století) a brzy na to také oblast Flander a Anglie.³⁴ Právě bohatí obchodníci a kupci se snažili o získání co největších svobod pro své podnikání a tím podporovali osamostatnění celého města. „*Živnostníci se řídili právem, zbaveným všech svazujících formalit: mohli bez omezení najímat pracovní sílu nezbytnou pro své dílny, kontrolovat váhy a míry, trhy a jarmarky, regulovat zaměstnávání osob a provozování řemesel, účinně zasahovat ve prospěch spoluměšťanů, kteří byli okradeni či svévolně zbaveni majetku.*“³⁵

Během 12. století se růst měst rozmohl po celé západní Evropě. Obvyklým znakem každého města byly hradby, jež fungovaly jako ochrana i symbol označující jednotu a moc. Většina měst je musela během svého růstu mnohokrát předělávat. Život uvnitř hradeb skýtal také určité nevýhody. V dobách ohrožení byly uzavřené a lid se tísnil na vcelku malém území bez možnosti úniku, tyto klaustrofobní podmínky znamenaly často šíření paniky a krutosti. Města byla také plna odpadků a s tím spojených infekcí, které se v tak přeplněném prostoru šířily velice rychle.³⁶

Feudální systém ve městech se odlišoval od již zmíněného vzoru. Města se mu sice částečně podřídila, ale zároveň si vytvořila vlastní hierarchii. Hlavní rozdíl byl v tom, že měšťan, ačkoliv podléhal králi nebo vrchnosti, byl daleko

³³ LE GOFF, Jacques, *Kultura středověké Evropy*, Praha 2005, s. 119.

³⁴ BÍLÝ, s. 267–268.

³⁵ ROSSIAUD, Jacques, *Měšťan a život ve městě*, in: LE GOFF, Jacques (ed.), *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999, s. 126.

³⁶ Tamtéž, s. 126–127.

svobodnější a zisky ze své práce si ponechával on sám.³⁷ V praxi tak měšťan stál na pozici mezi rytířem a sedlákem, neboť vykazoval znaky obou. Jako rytíř mohl mít válečnickou povahu, vlastnit zbraně a zkupovat panství, ale přesto podoben sedlákovi mohl obdělávat pole a starat se o dobytek. Měšťané tvořili pestrou škálu v tomto rozhraní dvou stavů.³⁸ Ve městech nicméně i tak fungoval kastovní systém a rozdíl mezi rodovou šlechtou a měšťanem, či měšťanem a selským nevolníkem, byl jasně patrný. Specifikem měst se ale stala právě propojenost všech vrstev obyvatelstva, ti nejbohatší se setkávali s chudinou, nemohli se navzájem ignorovat a být od sebe izolováni jako na venkově.³⁹ Určité rozdělení samozřejmě vykazovaly jednotlivé čtvrti, které vždy sjednocovaly podobnou vrstvu obyvatel (například podle urozenosti, etnicity či profese). V každé čtvrti panovaly poměrně blízké vztahy a lidé se navzájem většinou dobře znali. Jejich pospolitost byla podpořena rodinnými slavnostmi, jako byly křty, svatby nebo pohřby, či různými sdruženími a bratrstvy.⁴⁰

Obyvatele hlouběji nepropojovalo jen místo jejich bydliště, ale také výběr zaměstnání. Podle své profese se totiž spojovali a vytvářeli korporace, jež pak řešily různé hospodářské, politické či sociálně-charitativní problémy. Tyto spolky jsou nazývány jako gildy či cechy a postupem času si podmaňují pod svůj vliv celé město. Ačkoliv o správu města se starali majitelé městské půdy s několika významnými obchodníky a patriciát byl tvořen rytíři a zbohatlou buržoazií.⁴¹

I náboženství si vytvořilo vlastní městskou podobu. Města se dělila na několik farností, jež pro zaopatření všech obřadů musely upravit některé církevní normy. Dařilo se zde také různým hnutím a od 13. století byla města plna žebravých řádů snažících se podpořit chudinu vlastním strádáním.⁴² Žebravé

³⁷ BÍLÝ, s. 275.

³⁸ BLOCH, Marc, *Feudální společnost*, Praha 2010, s. 362.

³⁹ ROSSIAUD, s. 124.

⁴⁰ Tamtéž, s. 137–140.

⁴¹ BÍLÝ, s. 285.

⁴² Tamtéž, s. 275–276.

řády, jako byli františkáni a dominikáni, se na rozdíl od klášterů sídlících v poklidu venkova vydaly do rušného města, kde se věnovaly aktivní zbožnosti. Jejich ideálem byla naprostá chudoba a to nejen jednotlivců, ale také celého společenství. Brzy však poznaly, že vést řád bez jasných pravidel a bez majetku způsobuje chaos, proto se nakonec zařídily tak, aby majetek mohly využívat, ale nebyl v jejich vlastnictví (vlastníkem Svatý stolec, fundátor, apod.).⁴³

Městské prostředí se také stalo příznivé pro vznik univerzit. Od 12. století už přestalo být vzdělávání závislé na církvi a začaly vznikat světské školy nabízející výuku psaní, čtení a základů matematiky. První vysoké školy byly zakládány v Itálii (Salerno, Bologna, Padova), ve Francii (Paříž, Montpellier) a v Anglii (Oxford).⁴⁴ Univerzity působily jako autonomní instituce, jež byly podřízeny přímo papeži, o výuku se starali mistři a jejich učením byla scholastika. Každá škola se dělila na čtyři fakulty – svobodných umění, právnickou, lékařskou a teologickou.⁴⁵

Díky vzniku světských univerzit přestalo být vzdělávání odkázáno pouze na kláštery a tím byl podpořen proces sekularizace a následně i zakládání náboženských hnutí z laické společnosti, jako například byli kataři, albigenští, valdenští nebo bekyně. Na lidskou bytost začalo být nahlíženo jako na individuum a mnohem podstatnější se stalo vykoupení jednotlivce, než spása celé církve. Právě tento osobní přístup k lidství podpořil i víru v člověka a jeho schopnosti, hlavně rozum. To všechno přispívalo k vytváření propasti mezi laickou společností a církví, a tím pádem také k odklonu světského lidu k vlastním náboženským myšlenkám.⁴⁶

⁴³ KRÜGER, s. 284–288.

⁴⁴ SIMONS, Walter, *Cities of ladies: Beguine communities in the medieval low countries, 1200-1565*, Filadelfie 2001, s. 6.

⁴⁵ ALESSIO, Franco, *Scholastika*, in: LE GOFF (ed.), *Encyklopedie středověku*, Praha 2008, s. 664–666.

⁴⁶ GEYBELS, Hans, *Vulgariter beghinae: eight centuries of Beguine history in the Low Countries*, Turnhout 2004, s. 24.

3.2. Ženy ve středověké společnosti

Postavení žen ve středověké společnosti bylo jasně vymezené. Smyslem ženského bytí se měl stát buď manželský život, nebo oddání se Bohu, ani v jednom případě však žena nemohla dosáhnout rovnoprávnosti s muži. Narození dcery tak nebylo do budoucna velkou výhodou. Mužský potomek byl upřednostňován, protože se stával dědicem, do jeho práv spadal nemovitý majetek, výrobní prostředky a následnictví v rodinném podnikání, při jeho sňatku také nebylo nutné darovat druhé rodině věno, a pokud ano, jednalo se o dar menší hodnoty. Naopak pro dívku bylo věno mnohdy klíčové, a to pro mnoho rodin znamenalo velkou finanční přítěž. Pokud manžel zemřel, vdovám zůstal právě jen ten majetek, který získaly při svatbě (věno, svatební dar). Určitou moc uvnitř rodiny mohly vdovy získat, pokud jejich synové nebyli ještě plnoletí.⁴⁷

Žena byla vždy podřízena mužské autoritě, která jí také určila i její budoucnost, ať už výběrem partnera, či přivedením ke klášternímu životu. Nutno dodat, že od 11. století se církev snažila o prosazení souhlasu obou partnerů, jež uzavírají manželství, či souhlasu ženy při vstupu do kláštera a zabránění tak zejména nedobrovolnému přivlastňování si žen. Přesto toto chování přetrvávalo ještě po několik staletí a ženské mlčení bylo často považováno jako cudný souhlas.⁴⁸ Středověký pohled na ženu, jež se měla podrobit muži, byl přijímán celou společností, a to právě i samotnými ženami, příkladem může být úryvek z díla Hildegardy z Bingen: „*Žena je slabá, vidí v muži zdroj své síly, tak jako luna získává sílu ze slunce. Proto je muži podřízena a musí být vždy připravena mu sloužit.*“⁴⁹

Pokud byla pro ženu zvolena budoucnost v manželství, její nastávající byl pečlivě vybírán. Uzavřením sňatku se často řešily různé teritoriální či politické

⁴⁷ MUNDY, s. 149.

⁴⁸ KLAPISCH-ZUBER, Christiane, *Ženy a rodina*, in: LE GOFF, Jacques (ed.), *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999, s. 241–248.

⁴⁹ KLAPISCH-ZUBER, Christiane, *Mužství a ženství*, in: LE GOFF, Jacques (ed.), *Encyklopedie středověku*, Praha 1999, s. 413.

spory a žena tak sloužila jako určitý garant pro udržení spojenectví a daných dohod. Vhodný výběr partnera byl rozhodující pro společenský status a čest rodiny. Mnohdy se ale stávalo, že žena si vzala za manžela níže postaveného muže, což však nijak nesmělo ovlivnit její chování a oddanost. „*Muž byl stvořen jako první, je obrazem Boha, podobnější originálu, dokonalejší a silnější, a tak musí ženě vládnout.*“⁵⁰ Ženy se tak nejednou dostávaly do svízelných situací, kdy musely balancovat mezi věrností ke své původní rodině a přízni ke svému muži, zvláště pokud se tyto dvě skupiny dostaly do sváru. Ženskou parketou byla hlavně domácnost, kde získala aspoň určitou míru autonomie. Starala se o zásoby, dohlížela na jejich používání, hospodařila s nimi, určovala chod rodiny a vychovávala děti. Ve vyšších vrstvách se na výchově potomků alespoň podílela a řídila také služebnictvo. Naopak venkovanky zastávaly i práci na polích a ženy řemeslníků zase vypomáhaly v dílnách. Ženy se nesměly nikdy nudit, aby neměly příliš času na přemýšlení a zbytečné představy, proto byly vedeny k ručním pracím, jež jim často také vypomáhaly s financováním rodinných potřeb.⁵¹

3.2.1. Duchovní život žen

Ženy měly na počátku vrcholného středověk dvě možnosti duchovního života, a to buď v klasických klášterech, nebo v konventech (nazývaných též *Stift*). Konventy byly výhradně pro dámy z vyšší šlechty, jež zde nemusely skládat slib chudoby a panenství po zbytek života. Čas v konventu věnovaly modlitbám a charitativní činnosti, mohly také vyučovat dívky nebo se zabývat poezií, filosofií či knižní malbou.⁵² Konventy se staly velmi populární hlavně v oblasti Německa, kde fungovaly pod patronací významných rodin nebo samotného císaře.⁵³

⁵⁰ KLAPISCH-ZUBER, *Ženy a rodina*, s. 258.

⁵¹ Tamtéž, s. 243–260.

⁵² ENNENOVÁ, Edith, *Ženy ve středověku*, Praha 2001, s. 80–81.

⁵³ KRÜGER, s. 260.

Naopak v kláštorech byly mnišky povinny složit slib a držet se přísné řehole, ať už podle vzoru sv. Benedikta nebo Augustina. Ženských klášterů existovalo v porovnání s mužskými málo a většinou sloužily pro zástupkyně vyšší šlechty. Pokud se do některých dostaly i níže postavené dívky, tak většinou pouze jako služebné. Před vstupem do kláštera měla každá budoucí sestra odevzdat své věno jako dar, jenž měl pokrýt náklady na její ošacení a stravu. Tento dar však neměl rozhodovat o jejím přijetí, přesto se tomu tak mnohdy dělo a na Čtvrtém lateránském koncilu roku 1215 byly ženské kláštery obviněny z hříchu svatokupectví. Faktem ale zůstává, že většina ženských klášterů v 11. a 12. století byla velice malá a nuzná, nemohly si tedy dovolit přijmout nového člena, aniž by se postaral o svou budoucnost.⁵⁴

Před zformováním Svaté říše římské, přibližně 6. až 8. století, měly ženy v duchovním světě vcelku významné společenské postavení a rozsáhlejší pravomoci, to se však změnilo během 10. a 11. století, jež přineslo ženám výrazné oslabení, jak ve světě laickém, tak v klauzuře. Klášter už neměly zcela ve své moci, protože církev jim nedovolila zhostit se role kněží a dál podporovala růst mužské nadvlády.⁵⁵ Ženy tak již byly odkázány na mužské kleriky, kteří jim zajistili zpovědi, sloužení mše či svaté přijímání. Závislost na mužských konventech ovlivnila ženské kláštery v mnoha ohledech – jejich vnitřní organizaci, stavební dispozice i samotné postavení v rámci církve. Paradoxem se stává fakt, že právě ženy, jež zaslíbily svůj život Bohu a musely dodržovat celibát, což znamenalo i stranit se kontaktu s opačným pohlavím, byly vlastně k těmto setkáním odkázány. Porušení cudnosti se tak církev snažila zabránit přísnými předpisy zpovědi, společným místem pro modlitby a hlavně výběrem vhodného kandidáta pro toto duchovní vedení.⁵⁶ I když byl pohled na ženy mezi duchovními rozdílný, převládalo mínění, které jasně vystihl dominikán Humbert z Romans ve svém výkladu apoštola Pavla: „*Nedovolují ženám kázat ze čtyř důvodů. Prvním je nízká inteligence, již se jim dostává méně*

⁵⁴ LAWRENCE, Hugh, *Dějiny středověkého mnišství*, Praha 2001, s. 215–216.

⁵⁵ Tamtéž, s. 217.

⁵⁶ KRÜGER, s. 258–259.

*než mužům; druhým je podřízenost, jež jim byla uložena; za třetí, kdyby žena kázala, vyvolávala by svým zjevem chlípné myšlenky... a za čtvrté je to vzpomínka na první ženu, která... promluvila slovo a okamžitě převrátila svět vzhůru nohama.*⁵⁷

V 11. století se také znovuobjevily kláštery dvojité, pro muže i ženy. I zde však panovala nadvláda mužů, jeptišky byly pod kontrolou mužských zakladatelů a abatyše či převorka neměla žádnou pravomoc nad mnichy. Dvojité kláštery měly také často podobu čistě ženského kláštera, s tou výjimkou, že několik mnichů sídlilo v jeho blízkosti, dohlíželo na jeho chod a poskytovalo duchovní péči. Rozvoj ženských klášterů byl mnohem pozvolnější a náročnější. Už jen získávání patronských darů bylo mnohem obtížnější, když na oplátku nemohly celebrovat mši jako jejich mužští kolegové. Ti si navíc za celebrování mše v ženských kláštorech nechávali zaplatit.⁵⁸

Kvůli nedostatku volných míst v kláštorech se mnoho žen obracelo k potulným kazatelům a stávalo se jejich následovnicemi. Prvním z těch známějších byl Robert Arbrissel (1050–1117), jenž se později proslavil jako zakladatel významného dvojitého kláštera ve Fontevrault. Dalším u žen oblíbeným vůdcem se stal sv. Norbert (asi 1082–1134), který založil premonstrátský řád. Premonstráti se ujali ochrany zbožných žen a zpočátku zakládali řadu dvojitých klášterů, kde se ženy postupně snažily izolovat a získat více práv.⁵⁹ Ačkoliv jich mnoho bylo v budoucnu z ekonomických důvodů zavřeno, segregace ženských klášterů začala narůstat. Ve velkém začínají ženské kláštery přibývat až od 13. století a v následujících stoletích jejich počet jen rosl. „V roce 1300 existovalo již 74 klášterů dominikánek, v 15. století měly

⁵⁷ MUNDY, s. 152.

⁵⁸ LAWRENCE, s. 217–218.

⁵⁹ BOLTON, Brenda M., *Mulieres Sanctae*, in: STUARD, Susan Mosher (ed.), *Middle Ages Series : Women in Medieval Society*, Filadelfie 1976, s. 142.

benediktinky 115 a cisterciačky 220 konventů, kolem roku 1600 působilo kolem 900 společenství klarisek.“⁶⁰

Ženy také nemohly zakládat vlastní řády, ale pouze se přidávat k již vzniklým. Většina z řádů navíc ženské odnože neměla příliš v lásce a jejich připojení nepodporovala. Proti tomuto jednání se stavěl papež a snažil se podnítit řády k dodržení závazků a k péči o ženské instituce.⁶¹ Některé ženy se však nespokojily jen s klášterním životem, mnohem větší podporu nacházely v nově vznikajících hnutích, kde jim bylo také povoleno veřejně kázat, udělovat svátosti a vést nekonvenční život i ve společenství mužů. Tyto svobody je tak vedly k hnutím, jako byli kataři (poměr žen asi 30%) nebo valdenští (poměr žen více než 50 %).⁶²

Mnoho z žen se rovněž přidávalo k tzv. třetím řádům (terciáři). Třetí řády vznikaly jako laická odnož již založených řeholních společností, především dominikánů, karmelitánů či františkánů. Terciáři mohli žít v kláštorech, kde ale museli skládat sliby, nebo bydlet nadále ve svých domech a sliby pro ně měly pouze slavnostní hodnotu. Slib čistoty a poslušnosti je však oddělil od laických bratrstev a zařadil mezi řeholníky.

⁶⁰ ENNENOVÁ, s. 121.

⁶¹ KRÜGER, s. 263.

⁶² ENNENOVÁ, s. 125.

4. Bekyňské hnutí

Nespokojenost žen v manželství, či v přísné řeholi kláštera je vedla k hledání odlišného způsobu života, jenž se často nacházel v jiném náboženském hnutí. Těch se na počátku vrcholného středověku objevilo vcelku velké množství a jedním z nich bylo i hnutí pro ženy založené čistě ženami. Rodištěm bekyňského hnutí se stala oblast dnešního Beneluxu, jež tvořila pro toto specifické hnutí vhodné prostředí z mnoha důvodů, ať už kvůli silné pozici měst, příhodnému duchovnímu vývoji či lehce odlišnému postavení žen. Kolem roku 1200 se v některých částech západní Evropy, právě také v oblasti Beneluxu, začala projevovat nerovnováha pohlaví ve společnosti, neboť ženy začaly nad muži početně převažovat. To je vysvětlováno jednak vyspělejší zdravotní péčí v oblasti Beneluxu, zvláště při porodech, které byly pro ženy ve středověku velmi rizikové. Dalšími faktory byla větší úmrtností mužů ve válkách, či jejich nepřítomností kvůli křížovým výpravám, velké množství mužů se rovněž rozhodlo pro duchovní život uvnitř klášterů. Vysoký podíl dospívajících žen s nemožností najít partnera se tak stal jedním z důvodů častého odchodu do klášterů, avšak vzhledem k nedostatečnému počtu řádů přijímajících mezi sebe ženy, se jich mnoho rádo uchýlilo mezi bekyně, jejichž život skýtal pro ženy mnohé výhody.⁶³

4.1. Oblast Beneluxu

Území, které dnes označujeme jako oblast Beneluxu, bylo přibližně od 10. století rozděleno na knížectví, která spadala pod královskou moc Francie, nebo Svaté říše římské. Ani jeden z vládců však neměl v těchto knížectvích plnou a faktickou moc, což bylo zapříčiněno hlavně silnou a nezávislou pozicí měst, také samotnou rozdílností každého knížectví a čilým obchodem, jenž mezi nimi vznikl. Proto zde nefungoval tradiční stavovský systém mezi šlechtou,

⁶³ BOLTON, s. 146–147.

duchovenstvem a sedláky, feudální vztahy byly samostatností měst značně narušeny.⁶⁴

Rozvoj jednotlivých knížectví neprobíhal zcela stejně, území se pomyslně rozdělilo na jižní a severní část. Oblast Flander, ležící jižně, od počátku 12. století rychle bohatla, hlavně díky obchodu se sukem. Poptávka po vlně byla tak vysoká, že musela být dovážena i z Anglie, tím se začal rozvíjet námořní obchod, počet obyvatel stoupal a životní úroveň se zvyšovala.⁶⁵ Specifickým znakem této oblasti byla bilingvní společnost, která se skládala z vlámsky a valonsky mluvících občanů, došlo tak k prolínání románské a germánské kultury.⁶⁶ Naopak severní část započala svůj ekonomický vzestup mnohem pozvolněji. Nutno dodat, že rozvoj severu byl ztížen hlavně přírodními podmínkami, protože bylo nejprve nezbytné postavit hráze a zamezit tak ničivým následkům přílivu a odlivu.⁶⁷

I přes značný vliv měst je ve středověkých pramenech věnována mnohem obsáhlejší část šlechtě a rytířstvu, do kterých byla vkládána víra po několik staletí. Na třetí stav zahrnující měšťanstvo a rolníky se stále nahlíželo s určitým despektem, a to i přes jeho rozmach, jenž začal být významný zejména od 13. století, kdy se města stala dominantním prvkem této oblasti. Například ve Flandrech v 15. století byla míra urbanizace více jak 36 %, což je na tuto dobu vysoké číslo.⁶⁸ Zbohatnutí buržoazie dalo vzniknout prvním magnátům evropského obchodu. Flanderské sukno bylo ceněné i mezi nejvyššími vrstvami obyvatelstva a samotnými královskými rody. Tito bohatí obchodníci se dostali až na úroveň šlechty, žili v přepychu, mohli vlastnit vojsko a dokonce vyjednávat s vládcem.⁶⁹

⁶⁴ SIMONS, *Cities*, s. 2–3.

⁶⁵ HORST, Han van der, *Dějiny Nizozemska*, Praha 2005, s.

⁶⁶ SIMONS, *Cities*, s. 2–3.

⁶⁷ HORST, s. 58–61.

⁶⁸ HUIZINGA, Johan, *Podzim středověku*, Praha 1999, s. 57–60.

⁶⁹ BÍLÝ, s. 33.

Panovníci museli brát města v potaz, podporovat je a zajistit si jejich přízeň. Velký podíl na sílící urbanizaci měl, jak již bylo řečeno, textilní průmysl, jenž patřil mezi významný zdroj obchodování a obživy. Díky němu se tak rozrůstala a bohatla mnohá města, patří mezi ně Arras, Cambrai a Saint-Omer, od 13. století i Gent, Ypres, Burges, Lovaň a další.⁷⁰ Významným obchodním střediskem se ve 14. století staly také Bruggy, které byly nazývány severskými Benátkami. Vzkvétal zde obchod z celého světa, ať už se jednalo o čínské tkaniny, africké datle, perské koberce nebo mnoho dalších evropských produktů, které byly vyměňovány za flanderské obilí a sukno, valonský dobytek nebo brabantické krajky.⁷¹

S vysokou mírou urbanizace byla také spojena vysoká úroveň vzdělanosti. Univerzita v této oblasti byla založena roku 1425 v Lovani. Nic však nebránilo učencům navštěvovat univerzity také v jiných městech, kde bylo školství prestižnější jako například v Paříži. Stalo se však významné svým netradičním přístupem k vzdělávání žen, které bylo nabízeno pro zástupkyně střední a vyšší třídy, jež mohly navštěvovat smíšené základní školy a později také školy vyšší. Přestože je procento s tímto rozsáhlejším vzděláním mnohem menší než u mužské části populace (muži přibližně 2 %), jedná se na evropské poměry o vysoké číslo.⁷²

Postavení žen ve společnosti zde bylo v některých ohledech odlišné než ve zbytku Evropy, kontrastní je například srovnání se Středomořím. Ženy na severozápadě se až na výjimky vdávaly v pozdějším věku (okolo 25 let) s přibližně stejně starým mužem, se svým partnerem poté zakládaly vlastní domácnost a z velké části se také podílely na jejím financování. Naopak domácnost ve Středomoří byla typově zcela opačná, věkový rozdíl mezi partnery byl daleko větší, mnohdy ženy před svatbou nedosáhly ani 20 let, zvykem také

⁷⁰ SIMONS, *Cities*, s. 4–5.

⁷¹ BÍLÝ, s. 270.

⁷² SIMONS, *Cities*, s. 6.

bylo nastěhovat se k rodičům, nejčastěji z mužské strany.⁷³ Rozdílné je ale jejich postavení už před svatbou, flanderské ženy se mohly stát dědičkami rodinného majetku (kromě léna), stejně jako jejich bratři, a svůj majetek pak samy spravovaly.⁷⁴ Dívky také často odcházely do měst ještě před vdáváním a nalézaly zde zaměstnání v mnoha odvětvích – služebné v domácnostech, zdravotnice, kuchařky nebo různé pozice v textilním průmyslu.⁷⁵ Možnost žen odejít od rodiny a pracovat ještě před sňatkem je nejspíš také jedním z faktorů vysvětlujících jejich populační převahu ve městech. Města nabízela širokou škálu zaměstnání, hlavně v době svého rozkvětu přibližně od 11. století přes 13. století, kdy byla míra městské expanze nejvyšší. Ženy se stávaly obchodnicemi, nabízely své zboží a vedly vlastní byznys, pracovaly jako hospodské i kovářky. Ačkoliv jim toto jednání bylo umožněno, neznamenal to naprostý souhlas okolní společnosti.⁷⁶

4.2. Původ bekyňského hnutí

Souhrn všech těchto specifických vlivů na území dnešního Beneluxu, urbanizované a vzdělané populace, samostatných měst a poměrně svobodných žen, zde vytvořil podmínky pro vznik nesouhlasných myšlenek v rámci církevního života. K tomu se přidala také špatná církevní organizace, která se dělila mezi vliv francouzský a říšský. Biskupské diecéze neodpovídaly jednotlivým knížectvím, měly nevhodně umístěná svá sídla (často na okraji daného území) a tím pádem nedokázaly oblast spadající pod jejich péči dostatečně kontrolovat.⁷⁷ Společnost se tak začala navracet k základům církve a apoštolskému životu, což přineslo také obnovení popularity poustevnictví.⁷⁸

⁷³ SIMONS, *Cities*, s. 8–9.

⁷⁴ DE MOOR, Tine, *Single, Safe, and Sorry? Explaining the Early Modern Beguine Movement in the Low Countries*. In: *Journal of Family History*, 39, 2014, 1, s. 14.

⁷⁵ SIMONS, *Cities*, s. 8–9.

⁷⁶ Tamtéž, s. 10–11.

⁷⁷ Tamtéž, s. 12–14.

⁷⁸ GEYBELS, s. 23–27.

Někteří ale nenacházeli útěchu v poustevnické samotě, nechtěli vést ani přísný klášterní život, nebo naopak nesouhlasili s mnišstvím, jež hlásalo chudobu a odříkání, přestože kláštery skýtaly pohodlí. Lidé proto začali vytvářet svá hnutí s různými specifickými znaky, ve snaze najít čistý život, jenž je měl podle jejich představ dovést k vykoupení. Pro ženy byla situace ztížena i skutečností, že ne mnoho řádů je přijalo za členky, to časem vyústilo ve spolčování žen se stejnými náboženskými myšlenkami, jež se navzájem mohly podporovat, vést a dohlížet na dodržování ctnostného života. Právě tato ženská uskupení se stala mezi lety 1170 a 1190 v oblasti Beneluxu oblíbená a z této doby pochází také první zmínky o hnutí zvaném bekyně.⁷⁹

Původ bekyňského hnutí a jejich název se vysvětloval různými způsoby. Často se jména řádů dědila po zakladatelích a v 16. století tak bylo označení *beguines* připisováno legendární ženě žijící v 7. století, která se jmenovala sv. Begga. Nakonec však prameny ukázaly, že tato báje není pravdivá.⁸⁰ Dalším kandidátem na bekyňského zakladatele se stal kněz Lambert le Bégue, jenž působil v Liege druhé poloviny 12. století. Ačkoliv i tato myšlenka byla mylná, život Lamberta byl v určitých ohledech bekyním velmi blízký, jelikož se přidal k hnutí katarů a dlouho balancoval na pomezí ortodoxie a hereze.⁸¹ Někteří se proto také přiklánějí k teorii, jež prohlašuje původ slova „bekyně“ za zkomoleninu jména albigenských, což bylo označení pro katary na jihu Francie.⁸² Nejpravděpodobněji mělo jejich označení hanlivý podtón, neboť nejspíš vycházelo z indo-evropského slovního kořene *begg-*, což znamenalo „mumlat“ a poukazovalo to na jejich nedůvěryhodnost, kterou zpočátku vzbuzovaly.⁸³

Samotné hnutí se tak nejspíše utvořilo postupně, spojením žen stejného smýšlení hledajících podobný náboženský směr. Z počátku se jednalo o ženy

⁷⁹ GEYBELS, s. 39.

⁸⁰ Tamtéž, s. 42–43.

⁸¹ SIMONS, *Cities*, s. 24.

⁸² LAMBERT, Malcolm, *Středověká hereze*, Praha 2000, s. 266.

⁸³ SIMONS, Walter, *Holy Women*, s. 628.

různého věku, postarší vdovy i mladé panny, které přiváděly k bekyňskému životu odlišné důvody, některé mezi nimi trávily čas před vstupem do kláštera, jiné se po nějaké době rozhodly pro manželský život a bekyně opustily, další však mezi svými družkami strávily zbytek života.⁸⁴ Právě to patřilo k jedné z výhod bekyňského hnutí – ženy zde nebyly vázány žádným slibem.

4.3. První etapa

Ve svých počátcích tvořily bekyně neuspořádanou skupinu bez jasně daných pravidel nebo fungujícího řádu. To bylo zapříčiněno i Čtvrtým lateránským koncilem v roce 1215, kde bylo zakázáno zakládat nová hnutí, jež by nebyla podle tradičních řeholních pravidel schválených církví. Toto nařízení bekyně nutilo k postupnému vytvoření alternativy, neboť nemohly své hnutí oficiálně institucionalizovat, zvláště poté co bylo omezující nařízení potvrzeno roku 1274 na synodě v Lyonu.⁸⁵ Bekyně tak z počátku bydlely nadále ve svých rodinách, některé se odebraly do samoty jako poustevnice a většina jich v hnutí nezůstala příliš dlouho. Přesto se utvořila čtyři hlavní neoficiální centra, kde se rozrostly bekyňské komunity, jež poskytovaly především zdravotnickou péči nebo vzdělání (mapa v příloze č. 1).⁸⁶ Informace o dění uvnitř komunit se nám dochovaly hlavně z jedenácti životopisů bekyň působících v letech 1190–1250, tyto životopisy byly ale napsány muži z jiného řádu, kteří povětšinou neměli k bekyňskému hnutí příliš blízký vztah, a tak je v životopisech bekyním věnována často jen krátká pasáž.⁸⁷ Nicméně najdeme i několik výjimek jako například Jakuba z Vitry, jenž znal několik bekyň osobně, vedl s nimi dlouhé rozhovory a jeho práce se staly velmi přínosné.

Mezi nejznámější patří životopis Marie z Oignies (*Vita Mariae Oigniensis*) napsaný právě Jakubem z Vitry, jež poukazuje na jedno z raných

⁸⁴ SIMONS, *Cities*, s. 35–36.

⁸⁵ GEYBELS, s. 48–49.

⁸⁶ SIMONS, s. *Cities*, 36–37.

⁸⁷ NEEL, Carol, *The Origins of Beguines*, in: *Signs: Journal of Women in Culture and Society. Working Together in the Middle Ages: Perspectives on Women's Communities*, 14, 1989, 2, s. 322.

bekyňských center ve městě Oignies. Marie (asi 1177–1213) byla teprve čtrnáctiletá dívka, když byla provdána, po svatbě se však se svým manželem místo rodinných radovánek rozhodli pro pomoc malomocným nedaleko Willambroux. Díky jejímu charismatu se kolem ní utvořila blízká skupina společnic, které následovaly její zbožný život, chudobu a askezi. Později se stala také poustevnicí a žila blízko augustiniánského kostela sv. Nicolase v Oignies, kde opět inspirovala několik dalších žen a vznikla zde bekyňská komunita.⁸⁸ Jakub z Vitry s ní udržoval blízký vztah, z jejího životopisu tak vyplývá i to, že Marie patří k jedné z prvních představitelk zážitkové mystiky. Její silná zbožnost se totiž projevovala také hlasitým zpěvem a křikem, což bylo mnohými vykládáno i jako duševní nemoc, avšak jejím blahoslavením církev vyvrátila všechny pochybnosti.⁸⁹

Další skupina bekyň se usídlila blízko města Huy, které patřilo pod diecézi Lutychu. Významnou bekyní, o které se nám z této oblasti dochovaly informace, byla Juetta (1158–1228). Její životopis napsal premonstrátský mnich Hugo z Floreffé, který se duchovně staral o leprosárium, v němž Juetta působila. Podle životopisu, jenž měl však oslavný charakter, Juetta už od mala prosila rodiče, aby nebyla provdána a mohla žít v čistotě, nakonec byl ale její odpor zlomen, několik let žila v manželství a porodila tři děti. Poté co Juetta ovdověla (bylo jí teprve dvacet tři let), opustila svou rodinu a vydala se pomáhat starým, nemocným a zuboženým lidem. Její služba trvala deset let, pak se rozhodla pro specifický styl života podobný poustevnickému, stáhla se ze společnosti a uzavřela se do cely za leprosárium, kde v modlitbách žila dalších třicet šest let.⁹⁰ V letech 1181 a 1191, tudíž za jejího působení v leprosáriu, se kolem ní vytvořila stejně smýšlející komunita, jež následovala jejího příkladu, několik žen se společně s ní rozhodlo také k uzavřenému životu v cele. Po své smrti byla ctěna jako asketický vizionář, jež dokázal využít své jasnovidectví na cestě k pokání.⁹¹

⁸⁸ SIMONS, *Holy Women*, s. 637–638.

⁸⁹ DINZELBACHER, Peter, *Svěťice, nebo čarodějky?*, Praha 2003, s. 56.

⁹⁰ SIMONS, *Cities*, s. 39–40.

⁹¹ SIMONS, *Holy Women*, s. 638.

Třetím centrem byla oblast severně od Lutychu, kde se nacházela tři města - Borgloon, Sint-Truiden a Zoutleeuw. Hlavním zdrojem z těchto míst se stal životopis Kristýny Mirabilis (1150–1224, zvaná také Kristýna Udivující) napsaný Tomášem Cantimpré. Ve svém mládí Kristýna velmi vážně onemocněla a ocitla se na pokraji smrti, byla dokonce prohlášena za mrtvou, ale právě během pohřebních příprav se odehrál zázrak a ona se probudila. „*Tomáš vylíčil, že když pro nemoc v mladém věku „zemřela“, přešla do očištění, ale dostala na výběr: mohla jít do nebe, nebo se vrátit na zem a zachránit duše druhých nepřetržitou modlitbou a podrobením se muk, jež připomínaly ty v očištění.*“⁹² Podivné „zmrtvýchvstání“ přivedlo Christinu mnohem blíže k Bohu a rozhodla se strávit zbytek svého života jako potulná poustevnice.⁹³ Setkávání bekyň a společné prožití části jejich života není ničím neobvyklým, z pramenů je doloženo mnoho případů, kdy se tyto prvotní bekyně střetávaly a navzájem podporovaly své duchovní prožitky, jednotlivá centra byla dobře propojena a bekyně neměly problém být v kontaktu s ostatními podobně smýšlejícími.⁹⁴ Bekyně také do svého opatrovnictví přijímaly děti, vychovávaly je, vzdělávaly a učily zbožnému životu. Takový osud potkal například Beatrice ze Zoutleeuw (1200–1268, zvaná také Beatrice z Nazaretu), kterou otec po smrti matky (přibližně roku 1207) odkázal právě skupině bekyň. Z jejího životopisu napsaného z rozhovorů a autobiografických vzpomínek je patrné, že bekyně zde už měly určité hierarchické rozložení a celou skupinu pak vede jedna žena (magistra). Beatrice však brzy odchází a roku 1210 vstupuje do kláštera cisterciáček, další informace o bekyních ze Zoutleeuwu tak máme až roku 1242, kdy zde byla formálně založena bekináž.⁹⁵

Posledním centrem byl Lutych, který se později stane významným bekyňským městem, z této rané doby se však nedochovalo příliš pramenů. V životopise Marie z Oignies najdeme zmínku o roku 1212, kdy bylo město

⁹² SIMONS, *Cities*, s. 79.

⁹³ SIMONS, *Holy Women*, s. 639–640.

⁹⁴ SIMONS, *Cities*, s. 45.

⁹⁵ Tamtéž, s. 42–43.

vyrabováno vojskem Jindřicha I. Brabantského a právě při tomto plenění se Marie a její stoupenci obávali o životy ctnostných panen, jež zde pobývaly. Očitým svědkem události měl být Jan z Nivelles, který byl kanovníkem v Lutychu, ale přijel za Marií na návštěvu. Vyprávěl o pannách, jež raději umíraly, než aby byla pošpiněna jejich čest, tyto ženy nepatřily k žádnému z klášterů a nejspíš se tak jednalo o bekyně.⁹⁶ První jasné zmínky o bekyních pak byly nalezeny v životopise Odilii (asi 1165–1220), jež byla ve svých patnácti letech nedobrovolně provdána a dlouhou dobu udržovala manželství v naprosté čistotě, po čase ale zatoužila po synovi, který by se mohl stát knězem, její přání bylo po pěti letech vyslyšeno. V roce 1191 ovdověla a konečně odkázala svůj život chudobě a odříkání, aby se co nejvíce přiblížila Bohu.⁹⁷ Odilin syn, jménem Jan, jenž se stal kaplanem kostela sv. Lamberta v Lutychu, dokonce vypomáhal konventu bekyň, které u něj až do jeho smrti (roku 1241) bydlely. Mezitím se zde utvořila také skupina mužů a žen kolem domu malomocných Mont-Cornillon a z těchto zbožných pomocníků se utvořilo bekyňské centrum podobné těm v Huy nebo Oignies.⁹⁸

4.4. Druhá etapa

V druhé polovině 13. století dochází uvnitř běkyňského hnutí k velkým změnám. Od doby svého vzniku se formovaly daleko více do jednotného uskupení, získaly větší majetek, společnost je postupem času už chápala jako formální instituci a jejich počet značně stoupal.⁹⁹ Postoj církve se doposud zdál být vcelku kladný, ačkoliv v návaznosti na zákaz Čtvrtého lateránského koncilu se postavení bekyň mohlo zhoršit. Na jejich obranu tak vystoupil Jakub z Vitry a Jan Lier, kteří se zasloužili alespoň o ústní ujištění papeže Honorie III.. Papež v něm odsouhlasil společné soužití žen na území Francie a Říše za účelem vzájemné podpory

⁹⁶ SIMONS, *Cities*, s. 41–42.

⁹⁷ SIMONS, *Holy Women*, s. 639.

⁹⁸ SIMONS, *Cities*, s. 41–42.

⁹⁹ Tamtéž, s. 48.

v náboženské otázce.¹⁰⁰ Velkou zásluhu na obraně bekyň měl Řehoř IX., který svou bulou *Gloriam virginalem* z roku 1233 slíbil ochranu přímo několika bekinázím (v Kolíně nad Rýnem, Cambrai) a následně ji rozšířil na ochranu všech panen na území Říše, jež zaslíbily svou ctnost Bohu.¹⁰¹

Bekyně se také rozšířily do mnoha nových oblastí. Některá centra byla nadále zachována jako například Nivelles, Oignies, Lutych, Zoutleeuw či Borgloon, do roku 1250 se k nim přidala nová ve Vilvoordu, Antverpách, Bruselu, Mechelenu, Bruggách, Ypresu a mnohá další. Bekyňské hnutí se rozšířilo i za území dnešního Beneluxu, jejich působení je doloženo ze severní i jižní Francie, v oblasti kolem Bodamského jezera, na severu dnešního Německa a dokonce i v Čechách.¹⁰² V Kolíně se v polovině 14. století nacházelo asi 169 bekinázích a až 1170 bekyň, jež byly podporovány městským patriciátem a z ekonomického a náboženského hlediska byly pro město velkým přínosem.¹⁰³

4.4.1. Formy bekyňského obydlí

Způsob bekyňského života začal získávat jasnou formu. Bekyně se více sdružovaly a žily pod vedením jedné hlavní ženy (magistra či *mistresse*), většinou přijaly před vstupem mezi ostatní stručná pravidla a předpisy, jež se zavázaly dodržovat, a odevzdaly menší finanční obnos.¹⁰⁴ Jejich bohoslužby byly vykonávány ve farním kostele, protože jen málo z bekinází disponovalo vlastní kaplí, často tak byly domy bekyň situovány do blízkosti chrámů v městě sídlících řádů, nejčastěji jim vypomáhaly řády žebravé.¹⁰⁵ Tento typ bekyňské instituce byl nazýván jako konventem, což bylo nejčastější ztvárnění bekyňského příbytku

¹⁰⁰ GEYBELS, s. 50–51.

¹⁰¹ SIMONS, *Cities*, s. 48.

¹⁰² Tamtéž, s. 50.

¹⁰³ LAMBERT, s. 273.

¹⁰⁴ SIMONS, *Cities*, s. 50.

¹⁰⁵ KRÜGER, s. 264.

(74,2 %).¹⁰⁶ Nejvíce se konventy rozšířily na území západního Německa, Valonska a severní Francie.¹⁰⁷

Uvnitř konventu bydlely bekyně společně a jejich život tak více připomínal klášterní. Jednalo se většinou o velké budovy, v horních patrech měly obvykle členky své ložnice, dále se v domě nacházela kuchyně, sklepy, pracovní místnosti, podkroví, ošetrovna a skladiště. V konventu mohly získat bekyně ubytování i zdarma, prvotní náklady byly využity z dědictví či daru zakladatele, a později se nově příchozí bekyně staraly o přivydělání samy manuální prací. Panovala zde také určitá pravidla, jež byla vždy přednesena vedoucí konventu, všechny členky se navíc musely účastnit náboženských obřadů na výročí úmrtí zakladatele. Jejich život zde byl naprosto sjednocen, ve stejný čas chodily spát, vstávaly, modlily se i pracovaly, během jídla musely být v naprostém tichu a vyslechnout si náboženské čtení, pokud se bekyně chtěly vydat do města nebo na nákupy musely se nejdříve dovolit své vedoucí.¹⁰⁸

Druhý typ obydlí bekyň představovaly tzv. bekyňské dvory. Jejich procentuální zastoupení bylo mnohem menší (25,8 %), za to byly daleko rozsáhlejší (tabulka srovnávající počet konventů a dvorů v příloze č. 2). Dvory nebyly z větší části vytvářeny z již vzniklých konventů, ale byly zakládány jako nové instituce uvnitř i vně městských hradeb. Jednalo se o sled několika domů, jež sloužily k ubytování bekyň žijících v domě samostatně či se společnicemi. Ke každému domku náležela také zahrádka.¹⁰⁹ Uvnitř byly domky vybaveny velice střízlivě a jednoduše. Měly šest až osm místností, zdi nesměly být potaženy tapetami, nehodily se výrazné barvy, nábytku bylo poskrovnu a vše muselo být čisté.¹¹⁰ Dále bylo v bekináži sídlo pro magistru vedoucí celý dvůr a mnoho dalších objektů, mezi něž patřila studna, farmy, průmyslové stavby a někdy i opevnění se vstupní bránou. Na vzhled brány se pak bral zvlášť ohled,

¹⁰⁶ SIMONS, *Cities*, s. 50.

¹⁰⁷ ENNENOVÁ, s. 149.

¹⁰⁸ GEYBELS, s. 111–113.

¹⁰⁹ SIMONS, *Cities*, s. 50–51.

¹¹⁰ GEYBELS, s. 110.

neboť reprezentovala celou bekináž. Uprostřed tohoto komplexu byl kostel, který mnohdy získal farní status a staral se tak o něj zvláště přidělený farář, který zde ale s bekyněmi nebydlel.¹¹¹

Bekyňské dvory byly jedinečným prvkem zemí Beneluxu, v ostatních regionech se až na výjimky rozmohly pouze konventy. Ačkoliv mnoho dvorů zahrnovalo mezi svými domky i budovu konventu, která byla určena pro novicky a chudé příchozí. Tento konvent měl poté vlastní představenou, jež byla volena magistrou a farářem, byla odpovědná za finance a chod celého konventu, ačkoliv se neustále musela zodpovídat vedoucí dvoru.¹¹² Některé z těchto dvorů se staly opravdu obrovskými komplexy, které nakonec utvářely samostatné město v městě. Například v Gentu se na konci 13. století nacházela bekináž s 610–730 členy, v Lutychu v polovině 13. století až 1000 bekyň a na přelomu 15. a 16. století byla Groot Begijnhof v Mechelenu domovem dokonce pro 1500 až 1900 bekyň. Dvory tohoto rozsahu si mohly dovolit i vlastní hradby a příkopy.¹¹³ „*Nejnámější z těchto miniaturních měst je velká bekináž v Ghentu, která byla založena v roce 1234 hraběnkami z Flander, Jeannou a Margaritou. Na počátku 14. století tato bekináž, obehnaná hradbami a příkopem, obsahovala dva kostely, otevřené náměstí, osmnáct konventních domů, kde žily mladší členky, a více než 100 domů pro starší bekyně, dále pivovar a ošetřovnu, to všechno bylo vedeno pouze ženami.*“¹¹⁴ S největšími bekyňskými dvory se nemohou srovnávat ani ženské kláštery tradičních řeholních řádů z této oblasti, benediktýnky, cisterciáčky i dominikánky počítaly své členy na několik desítek, výjimečně přesáhly i 200 sester (např. Dům sester Máří Magdalény z Betánie v Amsterdamu). Bekyně tak byly poměrně významnou částí městské populace, na konci 15. století tvořily v Mechelenu až 6,5 % obyvatelstva.¹¹⁵

¹¹¹ Tamtéž, s. 106–107.

¹¹² GEYBELS, s. 112–114.

¹¹³ SIMONS, *Cities*, s. 54–55.

¹¹⁴ FRANK, Roslyn M., *Herb-workers and Heretics: Beguines, Bakhtin and the Basques*. [online], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z: <http://www.medievalists.net/2014/03/22/herb-workers-heretics-beguines-bakhtin-basques/>

¹¹⁵ SIMONS, *Cities*, s. 60.

Velkým rozdílem oproti tradičním klášterům a bekyňským konventům bylo, že bekyně ve dvorech bydlely samostatně v malých domcích, ty bohatší si tak mohly v bekináži dům koupit nebo postavit a za to získaly nejčastěji něco jako ubytovací právo (zvané *lijf*) v počtu jednoho až čtyř, což záleželo na obnosu, který do této investice musely vložit. Díky těmto *lijven* tak mohla bekyně vlastní dům zdarma ubytovat několik osob, nejčastěji to byli její příbuzní či známí. Po smrti všech, co vlastnili právo *lijf*, dům připadl opět do opatrovnictví bekináže, jež ho mohla znovu prodat nebo pronajmout. Pokud se bekyně rozhodla společenství opustit (například kvůli svatbě a rodinnému životu), mohla svá práva na ubytování prodat a získat tak alespoň část obnosu, jež vložila do stavby či rekonstrukce. Bekyně mohly dostat dům také do úplného vlastnictví, ovšem požadovaná částka byla vyšší, záleželo také na velikosti a vybavení domu, věku žadatelky nebo na tom, zda byla již členkou bekyňského hnutí.¹¹⁶

4.4.2. Každodenní život uvnitř bekináže

Když nová bekyně vstupovala do bekináže, musela být bez závazků, ať už manželských nebo k jinému řádu. Poté obvykle trvalo jeden až dva roky, než byla přímo přijata za členku.¹¹⁷ Během tohoto zkušebního období musela dokázat své dobré vlastnosti a chování a nesměla se u ní projevit žádná vážná nemoc. Z počátku také nebyly nově příchozí podporovány svou bekináží, musely proto vlastnit alespoň několik zásadních věcí, jako bylo lněné prádlo či oblečení. Po vypršení této zkušební lhůty následoval přijímací obřad, kterého se zúčastnila celá bekináž. Slavnostní obřad měl svá pravidla a postup, vše bylo zakončeno slibem nové bekyně, v němž se zavazovala poslouchat místního biskupa, kněze zodpovědného za bekináž, vedoucí magistru a samozřejmě přijala pravidla dané bekináže. Každá bekináž měla pravidla lehce odlišná, některé byly velice tolerantní.¹¹⁸ Například bekináž sv. Kateřiny v Mechelenu umožňovala svým bekyním návrat, pokud otěhotněly, ovšem na rok se musely stáhnout do ústraní

¹¹⁶ GEYBELS, s. 109–110.

¹¹⁷ DE MOOR, s. 10.

¹¹⁸ GEYBELS, s. 119–121.

a poté musely prokázat své dobré chování a lepší mravy. Podobná pravidla měla i bekináž sv. Kateřiny v Tongeren v roce 1453, nesmělo se však jednat o pohlavní styk s knězem, či ženatým mužem.¹¹⁹ Musela také přislíbit život v počestnosti do té doby, dokud bude bekyní. Magistra také obvykle bekyním povolovala možnost navštívit svou rodinu. Ačkoliv tedy mnoho bekyň odcházelo ze svého rodného města, většinou se nepřesouvaly nikterak daleko (nejčastěji do dvaceti kilometrů od svého původního bydliště).¹²⁰

Mezi další pravidla uvnitř bekináže patřilo dodržování ticha, a to hlavně během jídla a po odbití večerních zvonů, mimo tyto časy si bekyně mohly povídat, avšak ne příliš hlasitě.¹²¹ Na rozdíl od mnoha klášterů bekyně nemusely nosit jednotné oblečení, měly sice určitá omezení, jejich šat musel být jednoduchý, uhlazený a nijak nevyzývat, ale nejednalo se o žádné uniformní ošacení. Nejčastěji tak chodily v klasickém tehdejším oblečení, bez zbytečných šperků a dekorací, jejich šatník jim při vstupu musela schválit vedoucí dvoru. Jasnější podobu dostal bekyňský hábit až od 16. století.¹²²

Vzhledem k tomu, že bekyně mohly vlastnit po celou dobu svého působení uvnitř hnutí osobní majetek a bekináž jim nezajišťovala celkové pokrytí výdajů na živobytí, musely se bekyně o své finanční zabezpečení postarat z velké části samy, rozhodly se však pro jinou cestu nežli almužny a žebrání. Věnovaly se různým aktivitám a pracím, vždy v souladu s pravidly apoštolského života, velmi oblíbené byly hlavně ruční práce v oblasti textilního průmyslu jako tkaní, předení či bělení prádla. Velkou výhodou byl fakt, že jejich zboží nebylo zdaněné a dokonce byly osvobozeny i od placení mýt, čímž se stávaly pro cechy nepříjemnou konkurencí. To vedlo k několika konfliktům, kterým se snažila zabránit rada města tím, že bekyním omezila tkalcovskou výrobu.¹²³ Bekyně vykazovaly i podobné instituční znaky jako městské cechy a v literatuře byly

¹¹⁹ SIMONS, *Cities*, s. 72–73.

¹²⁰ DE MOOR, s. 9.

¹²¹ GEYBELS, s. 126.

¹²² Tamtéž, s. 122–125.

¹²³ Tamtéž, s. 115–116.

označovány za „ženské spolky“. Musely se naučit žít z úspor a pochopit různá ekonomická rizika, v čemž jim velice pomáhalo propojení jednotlivých bekináží a vzájemná podpora.¹²⁴ Například v roce 1483 dokázaly bekyně z Herentalsu vyrobit 37,6 % veškerého lněného prádla ve městě. Bekyně, jež žily na okraji města, si také přivydělávaly pěstováním zeleniny, chováním domácí zvěře a následným prodáváním surovin a výrobků na trhu, takovéto prostředí bylo jistě pro mnohé venkovanky daleko lákavější než strohost klášterů.¹²⁵

V návaznosti na bekyňské počátky zůstaly mnohé z nich věrny péči o nemocné a raněné. Hlavně v období válek a epidemií se některé bekináže měnily takřka v nemocnice. Jejich léčebné metody byly založeny na lidových postupech a metodách a doprovázeny hlavně bylinnými léky, pro chudší vrstvy byla léčba dokonce zdarma.¹²⁶ Z počátku se staraly jak o muže, tak o ženy, v pozdějším období se jejich péče soustředila hlavně na staré a opuštěné ženy. Některé bekináže posílaly své členky jako výpomoc do blízkých nemocnic, jiné vlastnily ošetrovnu přímo na svém pozemku. Často se stávalo, že bekyně dostávaly pozemky a budovy od svých patronů právě kvůli založení ošetrovny, útulku pro opuštěné, leprosária apod. Většina bekyň měla však zakázáno starat se o těhotné ženy, v některých ustanoveních byl alespoň dodatek o možné péči v případě smrtelného ohrožení matky. Jejich specializací byla také péče o umírajícího a následně o jeho mrtvé tělo, bekyně vedly posmrtnou stráž a doprovázely mrtvého při pohřbu, to vše mělo být doprovázeno žalmy a modlitbami za jeho duši. V této činnosti byly natolik oblíbené, že jejich posmrtnou péči vyžadovali i členové jiných řádů, to bylo zapříčiněno právě jejich zbožným životem buď jako neposkvrněné panny či cudné vdovy, jejich péči o druhé a aktivním podílení se na světském životě.¹²⁷ Vzhledem k tomu, že často

¹²⁴ DE MOOR, s. 9–15.

¹²⁵ SIMONS, *Cities*, s. 85–86.

¹²⁶ FRANK, Roslyn M., *Herb-workers and Heretics: Beguines, Bakhtin and the Basques*. [online], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z: <http://www.medievalists.net/2014/03/22/herb-workers-heretics-beguines-bakhtin-basques/>

¹²⁷ SIMONS, *Cities*, s. 76–79.

ošetřovaly smrtelné choroby, jako byla například lepra, mnoho z bekyň umíralo na nákazu.

Mezi jejich další činnosti patřilo vyučování dětí, ať už za peníze, nebo charitativně pro chudinu. Vyučovaly bekyně žijící jako poustevnice mající své učně, jež za nimi pravidelně docházeli, nebo bekyně, které chodily předávat znalosti do blízkých škol. Vrcholem se pak staly bekyňské školy přímo uvnitř dvora, ty se však nerozmohly všude a jejich primární výskyt je v zemích dnešního Beneluxu, kde bylo působení bekyň nejsilnější. Bekyňské školy se nacházely také v Mohuči roku 1294 a v pozdním 15. století také v Paříži a Leidenu. Jejich výuka zahrnovala základy čtení a psaní, ale také znalost hudby, manuálních prací, zbožných mravů, v některých případech byl vyučován i cizí jazyk, latina nebo teologie. Bohužel, se nedochovaly žádné materiály ukazující, jaké knihy bekyně k výuce používaly.¹²⁸ Mezi bekyněmi a jejich žačkami často vznikal velice úzký vztah, bekyně mnohdy nahrazovaly i rodinu a hodně dívek se v budoucnu rozhodovalo právě pro život mezi svými učitelkami.¹²⁹

Bekyňský duchovní život nepatřil mezi nejlehčí, z díla Markéty Porete se dochovala vyprávění o těžkosti asketických cvičení, jež musely bekyně dodržovat: „*Strpěla jsem útrapy a muka přechetná, že živa jsem, kdopak zná, co toho příčina...*“¹³⁰ Každodenní povinností bekyň bylo také zúčastnit se mše, pravidelné modlitby hodinek a orodování za Pannu Marii. V neděli a ve dnech církevních svátků musely navštěvovat náboženské obřady, večerní chór či chvalozpěvy. Mezi důležité svátky patřil také den posvěcení jejich kostela či výročí smrti jejich patronů.¹³¹ V mnoha případech se bekináže zařadily pod patronaci určitého světce v ohledu na vůli většiny, někdy však výběr patrona závisel na preferenci významných dárců sponzorujících danou bekináž, či na místních náboženských okolnostech. Mezi nejpopulárnější světce patřila

¹²⁸ SIMONS, *Cities*, s. 81–84.

¹²⁹ GEYBELS, s. 117–118.

¹³⁰ PORETE, Markéta, *Zrcadlo prostých duší*, PUTNA, Martin C., ŽEMLA, Martin (ed.), Praha 2013, s. 119.

¹³¹ GEYBELS, s. 125–126.

zajisté Panna Marie, která v této době byla oblíbená hlavně u laiků, byla pannou, ale také matkou, čímž spojovala i rozpory uvnitř bekyň. Často se jednalo o světce, kteří měli podobné cíle a myšlenky jako ony samy.¹³²

Ačkoliv pro ženy znamenal život mezi bekyněmi ochranu, navíc uvnitř bekináže, která byla často také ohrazena, dochovalo se mnoho záznamů o únosech a snahách bekyně znásilnit či donutit k manželství. Tyto činy byly ale poměrně těžce trestány, přibližně v letech 1344–1345 byla v Bruggách unesena bekyně, jež měla být donucena k svatbě, po dopadení pachatelů byl hlavní aktér vykázán po dobu sta let z Flander, platil pokuty a ztratil majetek.¹³³

4.4.3. Bekyňská mystika

V dochovaných dílech několika bekyň (Hildegardy z Bingenu, Mechthildy z Magdeburgu, Hadewijch, Markéty Porete, Beatrice z Nazaretu a dalších) jsou jasně patrné prvky dvorské lásky, jež byla v tomto období výrazným prvkem ženské spirituality. Tento fenomén se projevu hlavně v jejich extatických zážitcích, při nichž dochází k propojení lidské duše s Bohem. Jmenované bekyně se o těchto zážitcích vyjadřovaly takovými slovy, že to mezi církevními preláty vzbuzovalo podezření. Mechthilda z Magdeburgu například ve svém díle napsala: „*Duše je zralá manželka, jež se obnažená vrhla do Boží náruče, aby byla zcela přijata a stala se nahou v jeho rukou.*“¹³⁴

Jejich texty tak často připomínaly svým pojetím „učení lásky“, neboť zde byla jasná převaha lásky nad rozumem.¹³⁵ Kurtoazní tradici církev neuznávala také proto, že ženy v ní vládly svou mocí nad mužem. „*Láska se tak stala oblastí, kde mohla vzkvétat veškerá estetická a mravní dokonalost. Podle teorie dvorské lásky (minne) se urozený milenec prostřednictvím lásky stává ctnostným*

¹³² SIMONS, Cities, s. 87–88.

¹³³ Tamtéž, s. 71–72.

¹³⁴ GEYBELS, s. 75.

¹³⁵ PORETE, s. 16.

a čistým. Duchovní prvek začíná v lyrice převažovat. Nakonec láska působí stav posvátného poznání a zbožnosti: la vita nuova.“¹³⁶

Bekyně navíc využívají při popisu jejich vztahu k Bohu svatebních metafor, nazývaly jej nebeským ženichem, jejich vidění často připomínala duchovní zasnuby a vyzařoval z nich silný erotický podtón, ačkoliv byla řečena alegoricky.¹³⁷ Některé zase spatřovaly Ježíše Krista v podobě beránka přicházejícího za nimi během jejich duchovních cvičení. Jako ve vidění Lutgardy z Tongeren, které přišlo, „*že se Kristus v podobě beránka usadil na jejích prsou tak, že položil jednu nohu na její pravé rameno, druhou na levé, a ústa na ústa její*“.¹³⁸

Díla bekyň přinášela také svědectví o přítomnosti Boha, jež byla pocíťována i fyzicky. Při jejich duchovních cvičeních se přiblížily Bohu natolik blízko, že zažívaly například brnění a třesení končetin. Tyto fyzické prožitky ohrožovaly zprostředkovatelskou roli duchovenstva a nebyly církví většinou vřele přijímány.¹³⁹ Díky těmto projevům byly ale také mnohými uctívány jako svaté už za svého života, neboť extáze, stigmata či entuziasmus byly chápány jako indicie božské milosti. „*Život téměř všech světic mezi léty 1200 a 1600 se vyznačuje syndromem mystických darů (charismat). Jsou to zejména: dar zjevení, vytržení, vidění, audice, proroctví a prekognice, pocity sladkosti, milostné rány stigmatizace, zření srdcem, salamandrismus, levitace, atd.*“¹⁴⁰ Stigmata na ruku, nohou i na boku trpěla například Alžběta ze Speelbeeku (1246/1247 – po 1278), bekyně, jejíž životopis se dochoval díky Filipu z Clairvaux, který byl osobně svědkem těchto mystických projevů, navíc jí prisuzoval i věštecké nadání, což také občas patřilo mezi schopnosti těchto zbožných panen.¹⁴¹

¹³⁶ HUIZINGA, s. 117.

¹³⁷ DINZELBACHER, s. 147.

¹³⁸ Tamtéž, s. 146.

¹³⁹ GEYBELS, s. 78.

¹⁴⁰ DINZELBACHER, s. 86–87.

¹⁴¹ SIMONS, *Holy Women*. 643–644.

Vrcholem středověké ženské mystiky se stalo využití vlastního těla k napodobení Kristova utrpení, čímž se vykonavatelky snažily dosáhnout nejvyššího pokání pro sebe i ostatní. Svá těla tak trápily sebepoškozováním či krutými posty. Nejznámějšími bekyněmi, provádějících tento způsob přiblížení Bohu, byla stigmatizující Elizabeth ze Spaalbeek, Marie z Oignies či Kristýna z Mirabilis.¹⁴² Kristýna, která po přežití své vlastní „smrti“, na sebe převzala utrpení očiště, jak za hříchy své, tak za hříchy ostatních lidí. Kvůli tomu se vrhala do ohně, vařící vody, či naopak vody ledové, aby očistila hříšníky, neboť ačkoliv jí tyto skutky způsobovaly nesmírnou bolest, její tělo nebylo nijak poškozeno.¹⁴³

Nejznámějším dílem, jež bylo napsáno bekyňskou mystičkou, se stalo *Zrcadlo prostých duší*. Jeho autorkou byla Markéta Porete (mezi léty 1250–1260–1310), o které se nedochovalo z počátku jejího života příliš informací. Nejspíše patřila k bohatšímu patriciátu ve Valenciennes v Henegavsku, byla velmi vzdělaná, neboť její dílo vykazovalo dobré obeznámení s teologií, dobovou literaturou, Biblí i metodami scholastiky. První zmínky o ní se objevily v dokumentech z roku 1296 a 1306, kdy byla Markéta poprvé konfrontována s odmítnutím jejích myšlenek ze strany biskupa Kvida II. z Cambrai, který také nařídil spálit její knihy a zakázal jí pokračovat v psaní.¹⁴⁴ Markétě byla, mimo jiné, také vyčítána její přílišná aktivita v šíření svých úvah, neboť byla činná i jako kazatelka, když putovala po okolí a mezi prostými lidmi šířila teze ze svého díla. Její myšlenky byly také obviněny z propagace kacířského hnutí svobodného ducha, protože v nich byly nalezeny pasáže, jež tvrdily, že je možné, aby člověk dosáhl duchovní dokonalosti během svého života a pokud se tak stalo, již se nemohl dopustit žádného z hříchů.¹⁴⁵

¹⁴² CEBALLOS, Danielle, *Christine the Astonishing, Elizabeth of Spaalbeek, and Mary of Oignies: The Embodiment of Female Spirituality*. [online], [cit. 2015-22-04].

Dostupné z: http://spot.colorado.edu/~alester/Courses/History_3511/Danielle_Paper.pdf

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ PORETE, s. 27–28.

¹⁴⁵ STONER, Abby, *Sisters between Gender and the Medieval Beguines*. [online], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z: http://userwww.sfsu.edu/epf/journal_archive/volume_IV,_no._2_-_sp._1995/stoner_a.pdf

Markéta se proti tomuto rozsudku snažila bránit tím, že své knihy nechala prozkoumat teologickými odborníky (františkán Jan z Queraynu, cisterciák Frank z Villiers a Gottfried z Fontaines), přestože ti se vyjádřili k jejímu dílu kladně, byla Markéta brzy znovu předvolána před inkvizici a obviněna ze svých činů.¹⁴⁶ To nakonec vedlo k jejímu odeslání před inkviziční soud do Paříže v roce 1308, kde byla její kniha dále přezkoumána a vzhledem k její neochotě vypovídat, byly její teze velmi lehce označeny za heretické. Dne 1. června 1310 tak Markéta Porete skončila jako kacírka na popravišti a byla veřejně upálena na znamení čarodějnictví.¹⁴⁷

Zrcadlo prostých duší Markéta napsala lidovou francouzštinou jako rozhovor mezi láskou, rozumem a duší zakončený tzv. explicitem, na který poté navazují autorčiny úvahy, jež sloužily jako duchovní cvičení. Své dílo uvedla světským příkladem lásky, kdy se ctnostná panna zamilovala do vznešeného krále Alexandra, kterého však nikdy nespátřila a byla mu příliš vzdálena, proto si jej představovala, snila o lásce a vytvořila si v hlavě svůj obraz. Tím Markéta přibližuje svou lásku k Bohu, jenž byl tak nedosažitelný a vzdálený, přestože ona ho vroucně milovala, a tak se snažila tuto jeho absenci v sobě zaplnit.¹⁴⁸ V celém díle pojednávala o nejvyšších božských věcech a nejvýše zbožných pocitech s cílem vychovávat a poučit čtenáře. Duše v díle postupovala přes sedm stupňů milosti, a právě dva předposlední se staly často kritizovanými, neboť se jednalo o části, kde Markéta popisovala možné sjednocení duše s Bohem ještě na pozemském světě.¹⁴⁹ Markéta si vrtkavosti svých tezí byla nejspíše vědoma, protože hned na začátku svého díla píše: „*Kdo v knize té bude si číst, kéž jen ji správně pochopí, ať zváží své hodnocení, vždyť se jí těžko rozumí.*“¹⁵⁰

Její odsouzení proběhlo jistě i kvůli oblíbenosti Zrcadla mezi prostými lidmi, kteří si myšlenky díla mohli vykládat po svém, neboť její učení bylo dosti

¹⁴⁶ DINZELBACHER, s. 211.

¹⁴⁷ PORETE, s. 29–30.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 115.

¹⁴⁹ LAMBERT, s. 268–269.

¹⁵⁰ PORETE, s. 112.

náročné a občas obsahovalo výstřední postoje.¹⁵¹ V díle ale nebyly nalezeny přímo heretické teze, i církev pro své obvinění použila jen krátkých úryvků, často vytržených z kontextu. K její smůle se Markétina soudu také ujal inkvizitor, který je známý pro své obžaloby templářů.¹⁵²

Bekyňský specifický styl psaní a výběr slov dával církvi snadnou záminku, jak je napadnout.¹⁵³ K tomu se přidal také fakt, že bekyně neměly žádný uznávaný status ani organizaci, tím se pro církev staly lehkou kořistí, neboť obvinít je z hereze nebylo nikterak složité.¹⁵⁴

4.5. Beghardi

Ačkoliv bylo bekyňské hnutí založeno ženami a hlavně pro ženy, objevili se ve 13. století i jejich mužští následovníci. V latině byli označováni jako *boni christiani* nebo *boni homines*, časem se pro ně vžil výraz beghardi. Jejich nejstarší známé obydlí bylo postaveno před rokem 1257 ve městě Diest, ale první zmínky o nich pocházely už z roku 1220. Jejich působení se rychle rozrostlo a brzy se beghardské domy nacházely v Antverpách, Mechelenu, Lovani, Zoutleeuwu, Maastrichtu a mnoha dalších městech.¹⁵⁵

Beghardský život odpovídal tomu bekyňskému, muži pobývali ve společných komunitách, vedli asketický život a podporovali se vzájemně v duchovních cvičeních. Nejčastěji se živili předením a tkaním vlny, ale ti zdatnější se věnovali i přepisování rukopisných knih. Jejich odlišení od bekyň spočívalo hlavně v odmítnutí církevního dohledu, což vedlo k častějšímu obvinění z heterodoxie. Přestože jich mnoho bylo nakonec odsouzeno

¹⁵¹FRANK, Roslyn M., *Herb-workers and Heretics: Beguines, Bakhtin and the Basques*. [online], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z: <http://www.medievalists.net/2014/03/22/herb-workers-heretics-beguines-bakhtin-basques/>

¹⁵²LAMBERT, s. 269–270.

¹⁵³GEYBELS, s. 78.

¹⁵⁴LAMBERT, s. 266.

¹⁵⁵GEYBELS, s. 54–55.

za kacírství, stejně jako u bekyň jejich hnutí zcela nevymizelo a nadále přežívalo v zemích dnešního Beneluxu.¹⁵⁶

¹⁵⁶ GEYBELS, s. 55–56.

5. Pronásledování bekyň a jejich úpadek

Oficiální počátky nesouhlasu s bekyňským učením se projeví už ve 13. století, kdy na již zmíněném lyonském koncilu v roce 1274 byl vydán dodatek, který nařizoval zrušení všech nových řádů, jež vznikly po roce 1215 a nebyly schváleny papežem. Neboť existovalo příliš mnoho žen, jež nebyly řeholnice ani laičky, výklad jejich učení se odlišoval, byl často ve francouzštině a veřejně šířen, to v církvi vyvolávalo obavy z rozmachu heretických sekt, a proto se snažila včas zasáhnout, přesto se ještě nejednalo o přímé označení bekyň.¹⁵⁷

5.1. Viennský koncil

Mnohem jasnější obvinění padlo na koncilu ve Vienne v letech 1311–1312, který byl sice svolán kvůli zrušení řádu templářů, ale bekyňská otázka se stala také jedním z diskusních témat. Výsledkem tohoto koncilu se stala bula *Ad nostrum*, jež už označila přímo bekyně a beghardy za stoupence sekty svobodného ducha, ačkoliv není zcela jasné, jestli tato sekta vůbec existovala. Církev její působení vytušila z osobní korespondence různých mystiků, jež si mezi sebou vyměňovali své názory a myšlenky a občas zabředli do nebezpečných témat. Na tomto základě poté církev vystavila osm bodů shrnujících heretické myšlenky hnutí svobodného ducha a tedy i jejich údajných stoupenců, bekyň a beghardů: *„1. člověk se může stát tak dokonalým, že už nemůže hřešit ani získat víc Boží milosti; 2. nemusí se na tomto duchovním stupni už modlit ani postit, protože svou smyslovou přirozenost natolik podrobil, že může tělu dovolit, co se mu zlíbí; 3. kdo má „ducha svobody“, není už nikomu zavázán poslušností, ani nepodléhá církevním nařízením, neboť kde je Duch Páně, tam je svoboda; 4. člověk může již v tomto životě dosáhnout svrchované blaženosti; 5. každá rozumná bytost je sama o sobě od přirozenosti šťastná a nepotřebuje světlo milosti, aby se pozvedla k nazírání Boha; 6. jen nedokonalí konají ctnostné skutky, kdežto dokonalá duše se od ctností osvobodila; 7. polibek*

¹⁵⁷ PORETE, s. 19.

*ženy je smrtelným hříchem jen tehdy, pokud k němu nelze přirozenost, tělesný akt však není hříchem, jestliže k němu přirozenost lne, zvláště pak v pokušení; 8. při pozdvihování těla Páně netřeba vzdávat žádnou úctu, protože rozjímat nad mší, eucharistií a Kristově utrpení by znamenalo sestoupit z výše a čistoty kontemplace, což by svědčilo o nedokonalosti člověka.*¹⁵⁸

Papež Klement V. pak v roce 1317 v návaznosti na viennský koncil vydává bulu *Cum de quibusdam*, z které plynou úvahy o úplné likvidaci bekyňského hnutí, nakonec bylo však toto rozhodnutí revidováno a bekyně získaly alespoň částečnou ochranu bulou *Racio recta* papeže Jana XXII., jenž apeloval na rozlišování mezi bekyněmi „dobrymi“ a „špatnými“.¹⁵⁹ „Samozřejmě, že jsme předchozím krokem nechtěli v žádném případě zakázat možnost, aby působily věrné ženy žijící ctnostně ve svých bytech, ať už slibují čistotu, nebo ne, které chtějí činit pokání a sloužit Pánu zástupů v duchu pokory, aby jim bylo umožněno tak učinit způsobem inspirovaný Pánem.“¹⁶⁰

5.2. Vývoj po viennském koncilu

Ačkoliv nebylo bekyňské hnutí ve 14. století zcela zničeno, vyšetřování údajného spolčení s hnutím svobodného ducha přineslo značný úpadek jak v jejich počtu, tak ve vnímání bekyň uvnitř společnosti.¹⁶¹ Bekyně byly postupně obviňovány z mnoha dalších věcí, přičemž mezi hlavní patřil celkový způsob jejich života na pomezí světského a náboženského, což bylo zapříčiněno jejich otevřeným životním stylem bez složení svazujících slibů. Jejich život tak byl také střídavě kontemplativní a aktivní, mohly se kdykoliv navrátit k rodinnému životu. Bylo jim ale také vyčítáno spolčování s žebravými řády, jejich tuláctví a přehnaná askeze, všechny tyto prvky nahrávaly bekyňským kritikům k obvinění

¹⁵⁸ PORETE, s. 24–25. Více k tématu: LAMBERT, s. 270–271.

¹⁵⁹ LAMBERT, s. 273.

¹⁶⁰ SIMONS, Walter, *In Praise of Faithful Women*, in: MENGEL, David Charles, VAN ENGEN, John, WOLVERTON, Lisa, *Christianity and culture in the Middle Ages: essays to honor, John Van Engen*, South Bend 2014, s. 333–334.

¹⁶¹ LAMBERT, s. 273.

z hereze. „Jean-Claude Schmitt dále tvrdil, že polemiky proti bekyním v Německu se kolem roku 1400 přesunuly z kacířství směrem k otázce žebrání nepostižených, protože se ještě naléhavější ekonomické obavy dostaly do popředí a debata se přesunula z dogmatické oblasti do sféry veřejného pořádku.“¹⁶²

Přestože většina bekyň si na živobytí vydělávala prací, vyskytovaly se i takové, jež ač schopny práce žebraly a žily potulným životem, navíc některé konventy zavedly společné ošacení připomínající řeholní roucha, přestože bekyně nebyly řeholnicemi, církve si v tomto nejasně formovaném hnutí dokázala snadno najít spoustu nedostatků, které vybízely k nařknutí k pokárání.¹⁶³ Od 12. století se také duchovenstvo stávalo častým terčem posměchu v různých literárních dílech a fraškách, neboť jejich sexuální abstinence vybízela k parodování. Často se tak v beletrii objevovaly i bekyně jako prostopášné milenky, jež lákaly do svých obydlí kolemjdoucí. Nicméně pravdivost těchto příběhů není nijak doložena, ale vzhledem k bekyňskému neformálnímu uskupení, relativní svobodě uvnitř bekináže či možnosti přijímat ve svém obydlí návštěvy, je jasné, že vzbuzovaly mnohem větší podezření z porušování svého slibu čistoty, než ortodoxní zavedené kláštery.¹⁶⁴

Nátlaku na bekyňské hnutí dokázaly využít i jiné řády, které se přidávaly na stranu církve a podporovaly ji v její činnosti. Paradoxně to byly často řády žebravé, které byly bekyním svými postoji blízké, ale kvůli jejich upadající popularitě se snažily přiživit na zničení bekyň. Po celou dobu se také objevovala kritika motivovaná konkrétními laickými osobami (často samotnými manželi) a rodinami, neboť ne všichni vždy souhlasili s odchodem ženy do bekyňského hnutí.¹⁶⁵

¹⁶² SIMONS, *Cities*, s. 118–120.

¹⁶³ PORETE, s. 19–20.

¹⁶⁴ SIMONS, *Cities*, s. 123.

¹⁶⁵ LAMBERT, s. 266.

Církevní tresty se ale týkaly i těch, kteří se jen snažili bekyně chránit a vypomáhali jim. Takže i počáteční podpora ze strany laiků brzy ustala a lidé se tomuto hnutí spíše vyhýbali. Ve Svaté říši římské dokonce platil trest exkomunikace, pokud se někdo hnutí bekyň aktivně zúčastnil, či kdyby někomu v této účasti vypomáhal. Bekyně tak byly vyháněny ze svých sídel a jejich majetek zkonfiskován inkvizicí. Mezi nejznámější německé inkvizitory, jež se zabývali bekyňskou otázkou, patřili Ludvík Willenberg a Walter Kerlinger.¹⁶⁶ Mnoho z žen se po vyhnání rozhodlo pro život v klášteře, oblíbené byly františkánské a dominikánské řády terciářů, pokud však trvaly na svém přesvědčení, jejich osud končil i na popravišti.¹⁶⁷

Ve své činnosti se udržely jednotlivci, nebo naopak rozsáhlé bekyňské dvory, jež musely často přijmout tvrdší podmínky a církevní dohled. Bekyně již nemohly tak jednoduše opustit území dvoru, měly předepsané oblečení a vystupování na veřejnosti, také bylo omezeno jejich setkávání s muži. Nejvíce se zákazy a přísná opatření dotkla malých a středně velkých konventů, kterých bylo nejvíce, neboť neměly dostatek prostředků, aby se ubránily.¹⁶⁸ Jednotlivé bekyně pak musely fungovat v tajnosti a pořádat schůzky na odlehlých místech, pokud chtěli nadále propagovat své myšlenky. O těchto ukryvaných bekyních se však dochovalo velice málo pramenů.¹⁶⁹ „*Je příznačné, že těch pár osamělých bekyň, které se objevují v pramenech po roce 1328, v nich byly uvedeny v souvislosti s trestnou činností: v Bruggách, například, byla nejmenované bekyni uložena pokuta za výtržnictví v roce 1341, bekyně Lisbette dostala pokutu jako buřič v roce 1375 a Beele, bekyně, byla obviněna z držení nevěstince v roce 1392.*“¹⁷⁰

¹⁶⁶ FRANK, Roslyn M., *Herb-workers and Heretics: Beguines, Bakhtin and the Basques*. [online], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z: <http://www.medievalists.net/2014/03/22/herb-workers-heretics-beguines-bakhtin-basques/>

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ SIMONS, *Cities*, s. 133–135.

¹⁶⁹ FRANK, Roslyn M., *Herb-workers and Heretics: Beguines, Bakhtin and the Basques*. [online], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z: <http://www.medievalists.net/2014/03/22/herb-workers-heretics-beguines-bakhtin-basques/>

¹⁷⁰ SIMONS, *Cities*, s. 136.

Špatná ekonomická a politická situace uvnitř zemí dnešního Beneluxu v polovině 16. století, vedla ke vzniku náboženského nesouhlasu a ke konfliktům se španělskou korunou, napětí nakonec vrcholí obrazoboreckým hnutím a četnými vzpourami.¹⁷¹ I přes tuto nepříznivou dobu a dřívější zásahy církve bekyňské hnutí dále přežívalo a i z raného novověku se dochovaly prameny, které pojednávaly o těchto netradičních ženách. Například Pelgrim Pullen, jenž sepsal své rozhovory s bekyní Claesinne van Nieuwlant v roce 1587 při jejím navštívení v Gentu, kde působila jako samotářská bekyně. Claesinne prožívala mystické extáze, při nichž údajně dokázala levitovat. Významným se stal Joseph Geldolph van Rijckel, který se stal prvním historikem bekyňského hnutí a v roce 1631 publikoval na základě svých rozhovorů s bekyněmi nebo s jejich společníky shrnující přehled o životě mnoha významných bekyň.¹⁷²

¹⁷¹ SIMONS, *Cities*, s. 137.

¹⁷² Tamtéž, s. 140.

6. Závěr

Cílem této bakalářské práce byla souhrnná analýza bekyňského hnutí od jeho počátku po úpadek v 15. století. Pro pochopení všech událostí bylo nutné přiblížit období vrcholného středověku, tedy období jejich vzniku, z několika různých rovin – náboženské, sociální a ženské problematiky. Tato všechna odvětví bylo třeba propojit a odlišit pro území dnešního Beneluxu, neboť zde bekyňské hnutí započalo a nejvíce zesílilo.

Z hlediska církevního vývoje se pro bekyně staly zásadní nové náboženské tendence vycházející z reformních hnutí, jež se snažily o nápravu církve. Hlavními iniciátory se stali clunyjsí mniši, kteří se v rámci gregoriánských reforem snažili o obrodu křesťanství. Clunyjsí se navrátili k přísné benediktinské řeholi a vzorem se jim stali apoštolové. Jednalo se o život v dobrovolné chudobě, jednoduchosti, introspektivní zbožnosti a askezi, tak jako žili Kristovi učedníci. Model apoštolského života se rozšířil natolik, že brzy ovlivňoval většinu hnutí, řádů, ale také poustevníků.

Ze sociálního hlediska ovlivnil bekyně vznik měst a městské společnosti, jejich rozmach nastal mezi 11. a 12. stoletím a přinesl nové společenské uspořádání, neboť města brzy natolik zesílila, že se postavila po boku šlechty a měla i značný vliv na panovníka. Uvnitř městských hradeb se vyvinul život odlišný tomu venku, všechny společenské třídy zde byly navzájem daleko více konfrontovány, řemeslníci se spojovali do cechů a vznikla zde silná pozice obchodníků. Duchovenstvo uvnitř měst častokrát převzalo také charitativní a pečovatelskou roli, neboť obstarávalo leprosária, nemocnice a staralo se o staré, chudé a zubožené. Rozvoj měst s sebou přinesl také zakládání univerzit a vzdělanost i mezi laickou společností, což podpořilo proces sekularizace a tendence vytvářet nová hnutí odlišující se od tradičních náboženských řádů.

U počátků bekyňského hnutí navíc hrálo důležitou roli postavení žen uvnitř společnosti, neboť ženské životy se měly odehrávat buď v manželském svazku, nebo uvnitř kláštera, zajisté však pod nadvládou mužů. Mnoho z žen ale nemělo dostatek majetku na věno, jiným se zase přičil uzavřený život řeholnic. Bekyně tak přinesly vítanou změnu, k přijetí mezi ně nebyl potřeba prakticky žádný majetek, protože to, co za ně bekináž nejdříve musela zaplatit, se jí později vrátilo jejich prací. Navíc mnohé ženy je vnímaly jako přechodnou stanici, bekyně nebyly vázány žádným slibem, a tak mohly kdykoliv odejít.

Země dnešního Beneluxu se proto staly příhodným místem pro vznik tohoto netradičního hnutí, neboť zde byla vysoká míra urbanizace, lehce odlišné postavení žen, které disponovaly vyšší samostatností, a nepříliš silná pozice církve. Bekyně se v tvorbě svého systému nechaly inspirovat jen určitými věcmi, nepodléhaly žádné řeholi, nepřidávaly se k již vzniklým řádům, ačkoliv jejich hnutí se zrodilo z poustevnic, neustrnuly v samotě. Staly se tak hnutím, jež se postupně seskupovalo do konventů či bekyňských dvorů, spojovalo ženy stejné zbožnosti a vedlo širokou charitativní péči.

Počátky bekyňského hnutí nejsou úplně jasné, protože se nedochovalo dostatek pramenů pro osvětlení této problematiky. První zmínky o nich se datují do let 1170–1190. Pro označení „bekyně“ existuje mnoho teorií, nejspíše se jeho původ nachází v hanlivém slově o kořenu *begg-*, což znamenalo mumlat a poukazovalo to na počáteční nedůvěru v jejich činnost. První etapa jejich hnutí byla charakteristická poustevnickým životem, při kterém bekyně putovaly po okolí a poskytovaly charitativní péči v oddanosti asketickému životu. Právě zde je jasně patrná souvislost s životem apoštolů.

V druhé etapě, která je datována přibližně od druhé poloviny 13. století, se bekyně sjednocují, jejich hnutí dostává jasnější rysy a vznikají první bekináže, jež mají podobu buďto menších konventů, nebo rozsáhlých bekyňských dvorů. Jejich život uvnitř těchto příbytků připomínal klášterní, měly společný program

a stanovená pravidla, přesto se odlišoval například v možnosti celkem jednoduše dvůr opustit a hlavně v jejich rozsáhlé pracovní činnosti. Bekyně se staly mistryněmi v textilním průmyslu, neboť se rozsáhle věnovaly tkaní, předení či bělení prádla, jejich služby a produkty byly navíc nabízeny za velmi nízkou cenu, a tak se často stávaly konkurencí městských cechů. Věnovaly se však také zdravotnictví, nebo vyučování dětí, někdy za peníze, ale často jen charitativně. Jejich život byl samozřejmě spjat s mnoha duchovními povinnostmi, ceremoniemi a asketickými cvičeními.

Bekyňská mystika se dochovala v několika dílech, jež samotné bekyně sepsaly. Mezi nejznámější patří knihy Hildegardy z Bingen, Mechthildy z Magdeburgu a hlavně Markéty Porete. V jejich textech byly jasně patrné prvky dvorské lásky, které mnohdy dodávaly dílu erotický podtón, což bylo zesíleno častým používáním svatebních metafor. Mezi jejich hlavní schopnosti pak patřilo fyzické pociťování Boží přítomnosti ve formě extáze, entuziasmu či stigmat.

Právě dílo Markéty z Porete se stalo určitým způsobem přelomovým, neboť její obvinění z hereze a následné upálení vyvrcholilo viennským koncilem v letech 1311–1312, na kterém byly bekyně veřejně označeny za stoupenkyně sekty Svobodného ducha a tedy za heretičky. Ačkoliv byla poté papežem Janem XXII. vydána bula *Racio recta* zajišťující bekyním alespoň částečnou ochranu, neboť je rozdělila na „dobré“ a „špatné“, jejich úpadek byl již znatelný a nadále se zvětšoval. Jedním z důvodů, proč bylo pro církve tak jednoduché je napadnout, byl také fakt, že bekyně nebyly nikdy oficiálně schváleny.

I přes silný odpor církve a následně také společnosti se bekyňské hnutí udrželo, ačkoliv v mnohem menší formě. Mnoho z dvorů se přidalo k jiným řádům, nebo muselo přijmout přísná pravidla a církevní dohled, spousta z nich byla také uzavřena. V této době také vzniklo bekyňské „podsvětí“, které tvořily poustevnice, jež žily na odlehlých místech, šířily dál svou víru a pořádaly různá utajená sezení.

Ačkoliv byl život bekyň netradiční a ne vždy v souladu s církví, tak nelze v jejich chování a učení nalézt jasné znaky hereze. Nové studie dokonce ukazují, že nejspíše neexistovala ani žádná sekta Svobodného ducha, ke které byly bekyně často přiřazovány, neboť její existence není podložena ničím jiným, než jen obviňujícími výnosy církve. Bekyňské hnutí se tak nejspíše stalo jen nevhodné pro tehdejší církevní politiku, protože jejich díla byla velice oblíbená mezi prostými lidmi, neboť byla často psána lidovým jazykem. Bekyně se navíc značně rozrůstaly a mnohdy se velké bekináže stávaly vlivné i v nejvyšších kruzích společnosti. Jejich rostoucí síla by se tak mohla stát v budoucnu pro církve zatěžující. Kvůli obvinění z žebrání, ke kterému mohlo někdy opravdu docházet, byly bekyně také viděny společností jako lenivé a pokrytecké, což způsobilo i odvrát patriciátu, jenž je po dlouhou dobu podporoval. Kritika bekyň se brzy objevila i v jiných řádech, paradoxně často v těch žebravých a stále tu byl nesouhlas rodin a opuštěných manželů, kteří si odchod žen k bekyňám nepřáli.

Vzhledem k nejasné formálnosti hnutí v době středověku, nebylo nikterak těžké zajistit jeho úpadek a díky spojení všech výše jmenovaných faktorů bylo bekyňské hnutí opravdu velmi značně oslabeno. V odlišné podobě nakonec přežilo bekyňské hnutí v Beneluxu až do 20. století, kdy postupně vymizelo a zaniklo. Životy těchto středověkých mystiček jsou nadále prozkoumávány a některé bekyňské dvory je možné navštívit i turisticky. Bekyně byly ve středověku významnou součástí duchovního života v této oblasti a svou odlišností stále připoutávají pozornost.

7. Seznam pramenů a literatury

Vydané prameny

PORETE, Markéta, *Zrcadlo prostých duší*, PUTNA, Martin C., ŽEMLA, Martin (ed.), Praha 2013.

Odborná literatura

ALESSIO, Franco, *Scholastika*, in: LE GOFF (ed.), *Encyklopedie středověku*, Praha 2008, s. 664–675.

BÍLÝ, Jiří, *Trojí lid: panovníci a jejich lid v evropském středověku*, Praha, 2000.

BLOCH, Marc, *Feudální společnost*, Praha 2010.

BOLTON, Brenda M., *Mulieres Sanctae*, in: STUARD, Susan Mosher (ed.), *Middle Ages Series : Women in Medieval Society*, Filadelfie 1976, s. 141–158.

DEANESLY, Margaret, *History of the Medieval Church*, Londýn 1989.

DE MOOR, Tine, *Single, Safe, and Sorry? Explaining the Early Modern Beguine Movement in the Low Countries*. In: *Journal of Family History*, 39, 2014, 1, s. 3–21.

DINZELBACHER, Peter, *Svěťice, nebo čarodějky?: osudy "jiných" žen ve středověku a novověku*, Praha 2003.

DRŠKA, Václav, SUCHÁNEK, Drahomír, *Církevní dějiny*, Praha 2013.

DUBY, Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost*, Praha 2003.

ENNENOVÁ, Edith, *Ženy ve středověku*, Praha 2001.

FRANZEN, August, *Malé církevní dějiny*, Praha 1995.

FRÖHLICH, Roland, *Dva tisíce let dějin církve*, Praha 1999.

GEYBELS, Hans, *Vulgariter beghinae: eight centuries of Beguine history in the Low Countries*, Turnhout 2004.

HORST, Han van der, *Dějiny Nizozemska*, Praha 2005.

- HUIZINGA, Johan, *Podzim středověku*, Praha 1999.
- KAMENÍK, Milan, *Burgundsko, kraj mnichů: Cîteaux a Bernard z Clairvaux*, Praha 2002.
- KLAPISCH-ZUBER, Christiane, *Mužství a ženství*, in: LE GOFF, Jacques (ed.), *Encyklopedie středověku*, Praha 2008, s. 413–423.
- KLAPISCH-ZUBER, Christiane, *Ženy a rodina*, in: LE GOFF, Jacques (ed.), *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999, s. 241–262.
- KRÜGER, Kristina, *Řády a kláštery*, Praha 2008.
- LAMBERT, Malcolm, *Středověká hereze*, Praha 2000.
- LAWRENCE, Hugh, *Dějiny středověkého mnišství*, Praha 2001.
- LE GOFF, Jacques, *Kultura středověké Evropy*, Praha 2005.
- MUNDY, John Hine, *Evropa vrcholného středověku 1150–1300*, Praha 2008.
- NEEL, Carol, *The Origins of Beguines*, in: *Signs: Journal of Women in Culture and Society. Working Together in the Middle Ages: Perspectives on Women's Communities*, 14, 1989, 2, s. 321–341.
- SIMONS, Walter, *Cities of ladies: Beguine communities in the medieval low countries, 1200-1565*, Filadelfie 2001.
- SIMONS, Walter, *Holy Women of the Low Countries: A Survey*, in: MINNIS, Alastair, VOADEN, Rosalynn (ed.), *Medieval holy women in the Christian tradition c. 1100 – c. 1500*, Turnhout 2010, 625–662.
- SIMONS, Walter, *In Praise of Faithful Women*, in: MENGEL, David Charles, VAN ENGEN, John, WOLVERTON, Lisa, *Christianity and culture in the Middle Ages: essays to honor, John Van Engen*, South Bend 2014, s. 331–357.
- RAPP, Francis, *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.*, Praha 2007.
- ROSSIAUD, Jacques, *Měšťan a život ve městě*, in: LE GOFF, Jacques (ed.), *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999, s. 123–156.

Internetové zdroje

CEBALLOS, Danielle, *Christine the Astonishing, Elizabeth of Spaalbeek, and Mary of Oignies: The Embodiment of Female Spirituality*. [on-line], [cit. 2015-04-22]. Dostupné z:

http://spot.colorado.edu/~alester/Courses/History_3511/Danielle_Paper.pdf

FRANK, Roslyn M., *Herb-workers and Heretics: Beguines, Bakhtin and the Basques*. [on-line], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z:

<http://www.medievalists.net/2014/03/22/herb-workers-heretics-beguines-bakhtin-basques/>

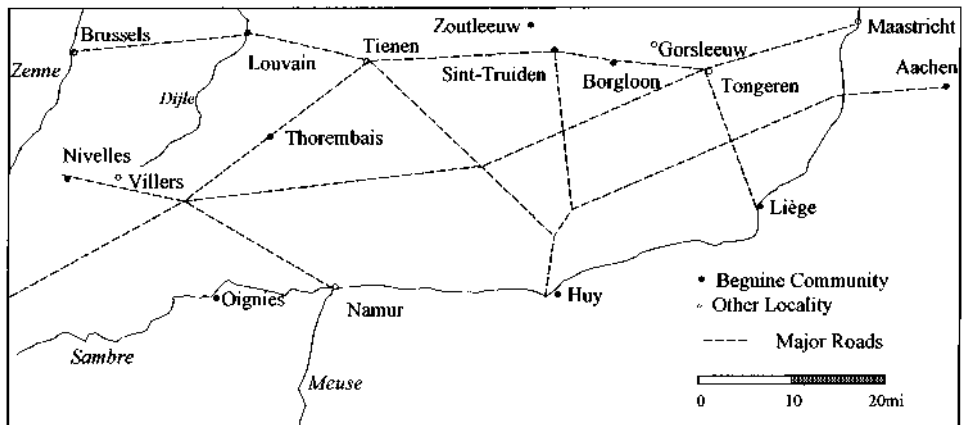
STONER, Abby, *Sisters between Gender and the Medieval Beguines*. [on-line], [cit. 2015-22-04]. Dostupné z:

http://userwww.sfsu.edu/epf/journal_archive/volume_IV,_no._2_-_sp._1995/stoner_a.pdf

8. Resumé

The aim of this work is the analysis and comprehensive summary of beguines' movement from its beginnings in the 12th century until its fall in the 15th century. The work deals with their daily life, religious mysticism and describes the life of a few specific beguines. Beguines were born in countries of the current Benelux and formed a specific women's movement, which can be divided into two stages. In the first stage beguines lived largely as recluses and provided charity care. In the second stage, they united and lived in convents or common beguines court. Beguines earned their living by work: they wove, purred or bleached linen. At its peak they consisted of extensive movement that was very popular among women. Beguines movement was never formally approved by the Church, and because of the unconventional way of beguines' life it was accused of heresy. Church beguines often associated with the movement of a free spirit, although it was not proven. This accusation occurred mainly with the case of Margaret Porete, perhaps the most famous beguine, who was burned for her thoughts. From the 14th century started beguines' decline, yet the movement did not totally disappear and the last beguine died in the 20th century.

9. Přílohy

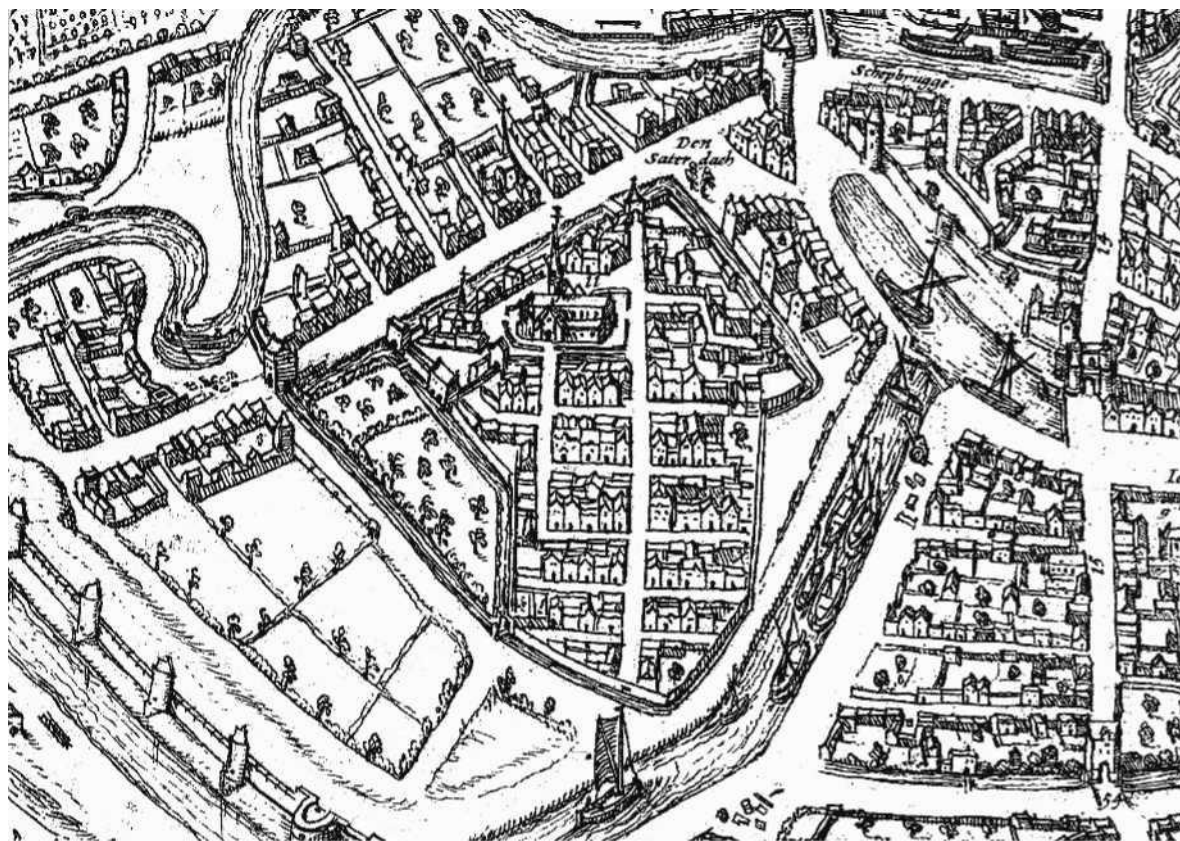
Příloha č. 1 – Mapa prvních bekyňských komunit v letech 1200–1230

(Zdroj: SIMONS, Walter, *Cities of ladies: Beguine communities in the medieval low countries, 1200-1565*, Filadelfie 2001, s. 45.)

	<i>Konventy</i>	<i>Dvory</i>	<i>Celkem</i>
Před 1240	1	9	10
1241-50	6	20	26
1251-60	9	10	19
1261-70	16	11	27
1271-80	18	10	28
1281-90	21	2	23
1291-1300	16	3	19
1301-10	18	1	19
1311-20	33	1	34
1321-30	8	0	8
1331-40	14	2	16
1341-50	5	1	6
1351-60	6	0	6
1361-70	6	0	6
1371-80	3	1	4
1381-90	5	2	7
1391-1400	4	0	4
1401-10	0	0	0
1411-20	5	0	5
1421-30	6	0	6
1431-40	3	0	3
1441-50	2	0	2
1451-60	4	0	4
1461-70	2	0	2
1471-80	1	0	1
1481-90	1	1	2
1491-1500	0	3	3
1501-10	0	0	0
1511-20	1	0	1
1521-30	0	0	0
1531-40	1	0	1
1541-50	0	0	0
1551-60	5	0	5
1561-65	1	0	1
Celkem	221	77	298

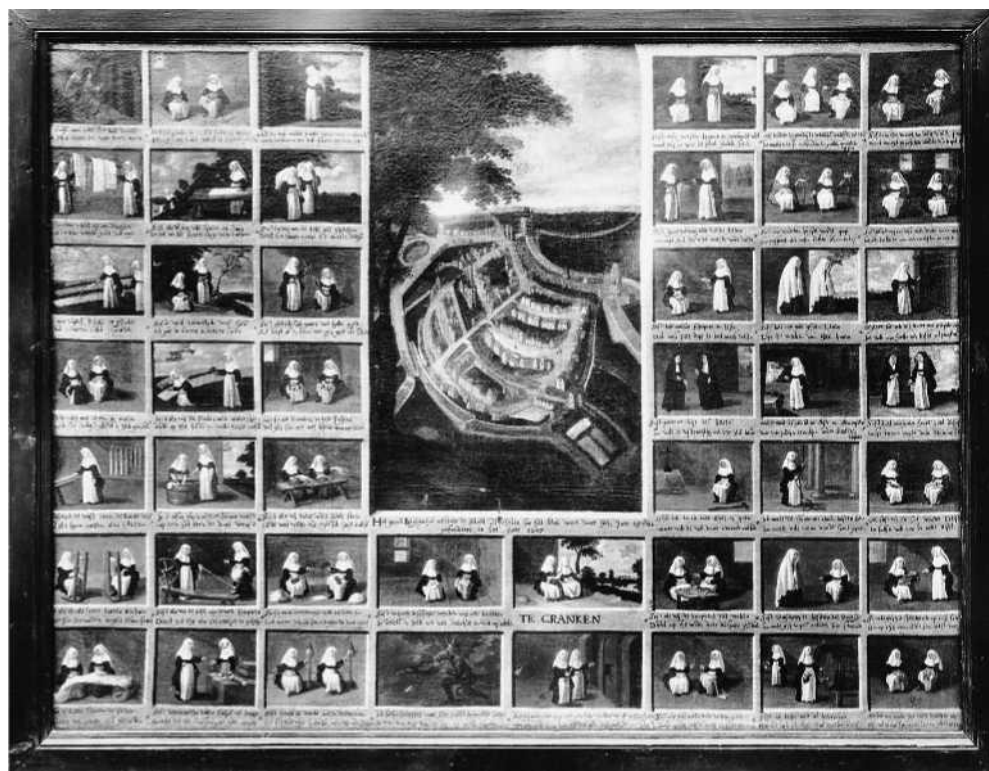
Příloha č. 2 – Tabulka s počtem bekyňských dvorů a konventů založených před rokem 1566

(Zdroj: SIMONS, Walter, *Cities of ladies: Beguine communities in the medieval low countries, 1200-1565*, Filadelfie 2001, s. 49.)

Příloha č. 3 – Bekyňský dvůr Wijngaard v Bruselu v letech 1572–1577

(Zdroj: SIMONS, Walter, *Cities of ladies: Beguine communities in the medieval low countries, 1200-1565*, Filadelfie 2001, s. 53.)

Příloha č. 4 – Pohled na bekináž sv. Kateřiny v Mechelenu před jejím zničením v roce 1578 a třicet šest vinět vyobrazujících bekyňský život (Zdroj: SIMONS, Walter, *Cities of ladies: Beguine communities in the medieval low countries, 1200-1565*, Filadelfie 2001, s. 55.)